

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO
KREATIVNI KAPITALIZEM

Ljubljana, junij 2014

JOŽE PETRICH

IZJAVA O AVTORSTVU

Spodaj podpisani Jože Petrich, študent Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, izjavljam, da sem avtor diplomskega dela z naslovom Kreativni kapitalizem, pripravljenega v sodelovanju s svetovalcem dr. Zarjan Fabjančič.

Izrecno izjavljam, da v skladu z določili Zakona o avtorski in sorodnih pravicah (Ur. l. RS, št. 21/1995 s spremembami) dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

S svojim podpisom zagotavljam, da

- je predloženo besedilo rezultat izključno mojega lastnega raziskovalnega dela;
- je predloženo besedilo jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem
 - poskrbel, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam v zaključni strokovni nalogi/diplomskem delu/specialističnem delu/magistrskem delu/doktorski disertaciji, citirana oziroma navedena v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, in
 - pridobil vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti (v pisni ali grafični obliki) uporabljena v tekstu, in sem to v besedilu tudi jasno zapisal;
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku (Ur. l. RS, št. 55/2008 s spremembami);
- se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predložene zaključne strokovne naloge/diplomskega dela/specialističnega dela/magistrskega dela/doktorske disertacije dokazano plagiatorstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom.

V Ljubljani, dne _____

Podpis avtorja: _____

KAZALO

UVOD	3
1 KAJ JE KREATIVNI KAPITALIZEM	2
1.1 Kreativni kapitalizem kot tema okrogle mize – Hudson Institute	5
1.1.1 William Easterly.....	6
1.1.2 Al Almond.....	8
1.1.3 Eugene Steuerle.....	12
2 DOBRODELNOT IN FILANTROPIJA SKOZI ZGODOVINO	15
3 NAČIN KAKO IZMERITI DOBRODELNOST/FILANTROPIJO	18
4 MEDNARODNE JAVNE INŠTITUCIJE IN ANALIZE	19
4.1 Združeni narodi in Tisočletni razvojni cilji	20
4.1.1 Izkoreninjenje skrajne revščine in lakote	20
4.1.2 Doseči univerzalno osnovnošolsko izobrazbo	21
4.1.3 Zagotoviti enakost med spoloma in opolnomočiti ženske	23
4.1.4 Zmanjšati smrtnost otrok.....	24
4.1.5 Izboljšanje zdravja mater	26
4.1.6 Boj proti virusu HIV/aidsu, malariji in drugim boleznim.....	26
4.1.7 Zagotavljati okoljsko trajnost.....	28
4.1.8 Vzpostavitev globalnega partnerstva za razvoj.....	29
4.2 Svetovna banka.....	30
5 ALTERNATIVNI PRISTOPI	32
5.1 Kiva.....	32
5.2 Global Giving	33
6 REVŠČINA SKOZI PIRAMIDO OSNOVNIH POTREB	34
7 KREATIVNI KAPITALIZEM IN DRUŽINSKA PODJETJA.....	38
SKLEP	39
LITERATURA IN VIRI	41

KAZALO SLIK

Slika 1: Struktura potrošnje spodnjih 4 milijard ljudi	8
Slika 2: Seznam 21 najvišje uvrščenih držav v raziskavi.....	19
Slika 3: Pismenost med mladimi po regijah in spolu med 1990 in 2011 v odstotkih	22
Slika 4: Število umrlih otrok mlajših od 5 let po regijah, 1990–2011 v milijonih.....	25
Slika 5: Hierarhija potreb po Maslowu	35

UVOD

Zadnjih 200 let se na svetu dogajajo neverjetne stvari. Svet je prišel v fazo, kjer je hitra sprememba postala edina stalnica in vse težje se je oklepati konceptov iz preteklosti, ki se enostavno ne morejo uskladiti z danes doživeto in videno realnostjo. Osnove življenja so kljub temu ostale nespremenjene, vendar nas jih v današnji zmedi informacij in konfliktu interesov ne zna oz. noče nihče naučiti. Kaj je tisto, kar res potrebujemo, da bi dostojno živeli? Kako se prepustiti spremembam in ohraniti sebe?

Ob branju članka Billa Gatesa o kreativnem kapitalizmu sem se poglobil v razmišljanje, kaj se dogaja okrog nas. V članku je poudarek, kako nameniti več energije revnim po svetu, ki jih je kapitalizem pozabil oz. se mu niso zdeli dovolj donosni, da bi se ukvarjal z njimi. Trenutno smo osredinjeni na materialno, kar je gonilo večjega dela današnje družbe. Skozi diplomsko nalogo si bomo ogledali, kako bi se lahko to gonilo izkoristilo v prid revnim, da se z lastno močjo in inovativnostjo premaknejo v točko blaginje, kar pomeni naučiti človeka loviti ribe in biti sit bo do konca življenja. Veliko je pomoči, ki je namenjena državam v razvoju, vendar je njen dejanski učinek vprašljiv. Cilj je omogočiti ljudem sistem, v katerem dobijo podporo za uresničitev svojih lastnih interesov v smeri blaginje.

Kateri slogan v medijih slišimo pogosteje: boj za blaginjo ali boj proti revščini? Žal je slednji pogostejši. In prav zato nam v glavi podzavestno odmeva samo revščina, revščina, revščina. Podobno se slišijo besede: smo proti vojni ali za mir. Navidezno enak namen, a drastične razlike v podzavesti. Ljudje smo prišli do točke, ko je vse postavljeno na glavo. Potrebujemo nov sistem vrednot in prednostnih nalog.

Pristopi in pogledi na okoliščine, v katerih se nahaja določena populacija ljudi, so zelo različni. Neenotni so strokovnjaki med seboj in tudi mednarodne institucije, saj ima pogosto vsak svojo zamisel, kako se lotiti obsežnejših projektov.

V nalogi bo tekla beseda o kapitalizmu, ki po eni strani vodi v pogubo, po drugi pa predstavlja silo odrešitve, saj lahko vzpostavi ravnotežje v sodelovanju med državo (državnimi institucijami), nevladnim svetom ter podjetništvom.

Zanesljivo velja, da ima podzavest moč pri izbiri vedenja posameznika; prav s tem bi lahko skozi različne mehanizme spodbujali dvig ljudi v stanje blaginje, kjer bi upoštevali izsledke Maslowe piramide potreb pri razmišljanju revnih. Marsikdaj namreč sami sebe oviramo pri razvoju oz. sami sebe spodkopavamo pri uspehu. In za tako ravnanje porabimo ogromno mentalne energije.

Tema revščine je kot ogromna čebula različnih spletoz situacij, vedenj, odločitev in podobnega. Vsaka nova informacija lahko odstrani po eno plast in nas pelje bližje jedru problema. Vendar se je zaradi toliko različnih sil in motivov, ki vodijo in določajo naš vsakdan, težko prepustiti verodostojnosti podatkov, kajti vsaka informacija vzeta iz svojega pravega konteksta, dobi čisto drugačen pomen.

Namen diplomske naloge se je seznaniti s stanjem, ki vlada po svetu, in pogledati možnosti za napredek, se seznaniti z osnovnimi podatki o stanju za zadnjih nekaj desetletij ter ugotavljati trende za naprej. S pomočjo analiz in primerjav podatkov bomo skušali ugotavljati, kaj se dogaja in kateri pozitivni pristopi delujejo.

Na začetku naloge bosta predstavljena članek o kreativnem kapitalizmu in okrogla miza na to temo. Skozi teorijo in prakso bomo spoznavali, katere so najboljše prakse in alternative za boj proti revščini oziroma kaj omogoča blaginjo. Različni pogledi nudijo možnost videnja širše slike.

Nadaljevali bomo s svetovnimi religijami in njihovimi nazori, kako naj bi se ljudje obnašali do revnih. Skozi Združene narode in Svetovno banko ter njihove prakse pri boju proti revščini bomo pregledali dogajanje na terenu. Na koncu se bomo posvetili še psihologiji, kjer bomo predstavili, katere psihološke ovire moramo premagati, da bi se povzdignili iz revščine in prišli v točko blaginje.

Pri obravnavi Tisočletnih ciljev Združenih narodov bomo tudi natančneje pregledali analizo podatkov zadnjih 30 let. Zato smo se tudi odločili za Svetovno banko in Združene narode, saj nudijo podatke, ki nam povedo več o dogajanju po svetu skozi različne parametre.

Hipoteza: Ko se združijo država, nevladne organizacije in podjetništvo ter pristopijo k revnim ljudem na razumljiv način za odpravljanje ovir, se ustvari okolje, kjer je dvig iz revščine stranski učinek. Vsi so preveč zaposleni z ustvarjanjem in napredek se zgodi spontano.

Pisanje diplomskega dela sem začel z zbiranjem pisnih podatkov s področja boja proti revščini oz. za blaginjo. Podatki izhajajo iz knjig, člankov, prepisov ter sekundarnih virov iz medmrežja. Skušali smo jih preverjati tudi v drugih dostopnih virih, saj se na določenih mestih lahko opazijo subjektivne preference posameznih virov. Sledita še interpretacija in analiza.

Pri pisanju naloge smo uporabljali deskriptivno metodo in primerjalno analizo, ki sta bili osnovi pri postavitvi zaključkov v zvezi s hipotezo.

1 KAJ JE KREATIVNI KAPITALIZEM

Bill Gates je leta 2008 na svetovnem ekonomskem forumu v Davosu govoril o kreativnem kapitalizmu. Naloga foruma je bila dvigniti iz revščine milijardo ljudi, ki živijo z manj kot enim dolarjem na dan. Ugotavljal je, da postaja svet boljši, vendar ne dovolj hitro. Po njegovem je potrebno najti načine, da tako kot kapitalizem služi bogatim, naj služi tudi najrevnejšim na svetu (Microsoft – Bill Gates: World Economic Forum, 2008).

Podjetja se morajo začeti osredotočati na izboljšanje življenj soljudi, na ustvarjanje denarja s produkti z dodano vrednostjo. Za majhen denar naj nudijo proizvode, ki bi ljudem olajšali vsakdanjik. Tako lahko začnemo ustvarjati večje doprinose v primerjavi z

donacijah ali prostovoljstvom. Podjetja tako potrošnikom ponudijo največ, to je svoje znanje in inovativnost (Microsoft – Bill Gates: World Economic Forum, 2008).

Besedna zveza kreativni kapitalizem označuje družbo, v kateri se podjetja potegujejo za dva cilja: donosnost in izboljšanje življenj tistih, ki so pozabljeni s strani kapitalizma (Microsoft – Bill Gates: World Economic Forum, 2008).

Da bi zadevo boljše razumeli, jo pogledajmo nekoliko širše članek, ki je bil objavljen v New York Timesu leta 2008 z naslovom Narediti kapitalizem ustvarjalnejši (Kiviat & Gates, 2008).

Kapitalizem je izboljšal življenja milijardam ljudi, vendar že ob manjših gospodarskih negotovostih kaj hitro pozabimo na to dejstvo. Res pa je, da je popolnoma izpustil milijardo ljudi, ki živi pod mejo enega dolarja na dan. Potrebe na teh trgih so velike, vendar nimajo možnosti iz njih narediti tržne priložnosti. Tako ostanejo ujeti v revščini in ne morejo živeti svojega polnega življenja. Države in nevladne organizacije imajo ključno vlogo pri pomoči, vendar bo trajalo predolgo, če se jim ne pomaga. Podjetja so tista, ki so dovolj usposobljena, da lahko ustvarijo tehnološko inovativne proizvode ter delovna mesta za revne. Da bi lahko izkoristili kar največ njihovih akumuliranih znanj in veščin, potrebujemo ustvarjalnejši kapitalizem. Potrebno je tako razširiti tržne sile, da bi čim več podjetij uživalo koristi od ustvarjalnega dela, ki posledično naredi življenje ostalih boljše (Kiviat & Gates, 2008).

Kreativni kapitalizem je že med nami. V dolgoročen načrt je treba vnesti, kako več ljudi vključiti v stoletja dolgo izboljšanje življenjskih razmer. Pomagati moramo tistim, ki nimajo hrane, čiste vode, elektrike. Marsikdaj so izumi, ki so v zadnjem stoletju spremenili načine življenja, revne zaobšli. Na tem mestu se morajo vključiti država in nevladne organizacije. Prikrojene inovacije za namene revnih so odlična pomoč. To je sistem, ki črpa iz inovatorstva in podjetništva bolj učinkovito kot danes. Primer takšnega sistema: kupci nehalo kupovati produkte podjetja, ki se ne zavzema, da bi del svojega znanja in inovativnosti uporabilo za pomoč revnim v smeri proti blaginji (Kiviat & Gates, 2008).

Podjetjem je potrebno ponuditi možnost, da svoje znanje uporabijo za dobrobit ljudi, ki jih je kapitalizem zaobšel, in jim hkrati daje možnost služiti denar. Nujno je raziskovanje trga glede novih poslovnih priložnosti, kjer lahko priskočijo na pomoč država in nevladne organizacije.

Odlično je bilo sodelovanje med japonskim podjetjem Sumitomo, ki je delilo svoje znanje s področja kemične industrije, in tanzanijskim podjetjem. Skupaj sta razvila mreže za na postelje proti komarjem in posledično malariji. To je lep primer, kako se lahko združujejo moči. (Microsoft – Bill Gates: World Economic Forum, 2008). Podobna sodelovanja se dogajajo v različnih panogah po celem svetu, kar je razveseljivo.

Bill Gates se je v članku tudi dotaknil dosežkov, ki jih ima z Microsoftom in fundacijo. Razložil je, kako se borijo, da bi tudi tistim, ki so bili pozabljeni s strani kapitalizma, pomagali priti iz revščine (Microsoft – Bill Gates: World Economic Forum, 2008).

Andrew Carnegie je trdil, da naj bodo možje z velikim premoženjem le skrbniki, ki svoje talente namenjajo skupnemu dobremu. Na ta način bi rešili problem bogatih in revnih. Posledici pa bi bili mir in dobra volja med ljudmi (Kiviat & Gates, 2008).

Isti avtor je leta 1889 napisal industrijskim veljakom: "Mož, ki umre bogat, umre osramočen." Verjel je, da morajo bogati poplačati svoj dolg do družbe. V skladu s tem prepričanjem je do svoje smrti v letu 1919 razdelil 95 % svojega premoženja. Vsakemu mestu, ki je zagotovilo gradbeno parcelo, knjige za na police in vzdrževanje, je zgradil knjižnico. Nudil je pokojnine profesorjem, ki so se zaobljubili zagotavljati najvišje akademske standarde in še mnogo več (Kiviat & Gates, 2008).

Zanimivo je, kako se v več kot 100 let starem dokumentu soočajo s podobnimi težavami, kot jih imamo danes. Dramska kulisa se je sicer zamenjala, toda scenarij je ostal zelo podoben. Osnova je ista, ker izhaja iz človeške narave. Pomembna je smer, v katero se hočemo razvijati kot posamezniki. Videti je, da so nujno potrebni pravilna izobrazba in dobri primeri praks, da bi se lahko kot družba premaknili na višjo raven. Zato je osnova vsega zagotoviti individualen razvoj znotraj skupnega cilja.

Težava njihove dobe je bila administracija premoženja, tako da bi se vezi med revnimi in bogatimi okrepile na harmoničen način. Pogoji, v katerih živimo, so se v zadnjih nekaj stoletjih ne samo spremenili, ampak revolucionarizirali. Vsem so se razmere izboljšale, od vil bogatih do kolib revnih (Kiviat & Gates, 2008).

Glede vpliva in pomembnosti denarja lahko rečemo tudi, da brez denarja ne morejo obstajati mecenari (Maecenas – rimski patroni umetnosti), ki s svojimi spodbudami razvijajo in ohranjajo umetnost; danes pa bi lahko rekli, da mecenari podpirajo razvoj tudi na drugih področjih (Kiviat & Gates, 2008).

Postavi se vprašanje, kako nadzorovati in upravljati bogastvo, ki se zaradi razmer, v katerih živi naša družba, nakopiči v rokah posameznikov. V resnici naj bi bil glavni motiv življenja pridobivanje izkušenj, kompetenc – denar naj bi prišel v življenje sam po sebi (Kiviat & Gates, 2008).

V članku je lepo razloženo, kako se lahko presežek bogastva razdeli. Navedeni so trije načini. Najpogostejše je dedovanje, sledi zapuščanje v javne namene/sklade; na tretjem mestu sta še upravljanje in (raz)dajanje, dokler je lastnik bogastva še živ. Večina bogastva se je prenesla na prvi ali drugi način (Kiviat & Gates, 2008).

Dedovanje je navedeno kot primer nepremišljene prakse. Zakaj bi premožni zapuščali svoje premoženje otrokom? Če se to zgodi iz naklonjenosti, ali ni to zgrešena naklonjenost? Za otroke je to nepotrebno breme, prav tako tudi za bogastvo. Nekdaj je bilo dovolj preskrbeti družino in za žepnino otrok; moške potomce pa je bilo potrebno naučiti preudarnosti in ne potratnosti. Veliki zapuščine znajo narediti nasproten učinek od pričakovanega in škodujejo prejemniku. Zapuščine v klasičnem smislu so napačno porabljeno premoženje (Kiviat & Gates, 2008).

Druga možnost je pustiti premoženje za javne namene. V tem primeru je lastnik premoženja primoran čakati smrt, da se z njegovim premoženjem začne razvijati skupna

dobrobit. Težko je doseči dejanski cilj oziroma željo, ki jo je imel pokojni; zgodi se celo, da se želje pokojnika sprevržejo (Kiviat & Gates, 2008).

Zdi se potrebno imeti visoke obdavčitve za tiste, ki prekomerno kopičijo premoženje skozi svoje življenje. Ta denar, če je dobro uporabljen, bi prinesel znaten razvoj javne sfere. Ob smrti naj bi država vzela del premoženja kot znak zaničevanja sebičnega načina življenja. Takšni zakoni bi prisilili premožne, da se skozi življenje posvetijo upravljanju svojega bogastva; to je ideja, ki bi jo stalno morali imeti pred očmi, saj je zdaleč najbolj plodna za družbo, ki gradi na intenzivnem individualizmu. V takšnem duhu lahko razvijemo idealno državo, kjer bogastvo redkih postane premoženje vseh. Denar v rokah posameznikov je veliko boljše gonilna sila, kot če bi bil enakomerno razporejen med vse. Dolžnost premožnih je, da predstavljajo primere skromnega, ne bahavega življenja. Stati morajo ob strani tistim, ki so odvisni od njih. Tako bi lahko vsak začel na ves presežek v blaginji, ki pride v njegove roke, gledati kot na skrbniški sklad. Naloga vsakega je upravljanje in iskanje rešitev, za katere meni, da proizvedejo najboljše rezultate za skupnost (Kiviat & Gates, 2008).

Ljudje bogastva postanejo agenti in skrbniki za svoje revnejše brate, katerim postrežejo s svojo modrostjo, izkušnjami in možnostjo upravljanja za njih, boljše kot bi znali sami (Kiviat & Gates, 2008).

Iz članka je razvidno, s kakšnim vzorom in predanostjo naj bi se zavzemale moči v družbi in kako jih poimenovati – preprosto skrbniki. Tako bi lahko ustvarili poklic skrbnik oz. agent. Vsak, ki doseže točko nekakšnega presežka, pa naj bo to znanja, denarja ali česa drugega, je skrbnik tega presežka; njegova naloga je s tem presežkom dobro gospodariti.

Ostaja samo ena možnost, kako uporabljati velika bogastva. Ponuja se rešitev za trenutne neenakosti v distribuciji premoženja, to je sprava med bogatimi in revnimi. Razlikuje se od komunizma, ker zahteva nadaljnji razvoj obstoječih okoliščin in ne pričakuje strmoglavljenja civilizacije, kot jo pozna ((Kiviat & Gates, 2008).

Menimo, da se velika bogastva zaslužijo s pravim odnosom, fokusom in potrpljenjem. Potrebno je pravilno postavljati strategijo in biti pozoren kam usmerjati pozornost. Na koncu imamo izkušenega posameznika, ki je videl in izkusil mnogo v življenju in ima vpogled v določene sfere življenja, kot ga drugi nimajo. Tako je bogat človek, ki pred smrtjo razdeli premoženje po svoji presoji primernim področjem, odlična alternativa (Kiviat & Gates, 2008).

Svet bi bil v trenutku brez težav, če bi se določeni "skrbniki kapitala" postavili v pozicijo donatorja. V določenih primerih sploh ne bi bilo potrebno njihovo premoženje. Že samo interno znanje, ki se nabere okrog takšnih ljudi, je lahko neprecenljive vrednosti za razvoj vseh.

1.1 Kreativni kapitalizem kot tema okrogle mize – Hudson Institute

Istega leta kot je Bill Gates imel svoj govor v Davosu, so na Hudson Inštitutu v Washingtonu D. C. organizirali okroglo mizo na temo ustvarjalnega kapitalizma. Seveda

sta sodila zraven tudi Bill Gates in fundacija Billa in Melinde Gates. Prepis okrogle mize nas je navdušil in smo ga postavili kot nadaljevanje in razširitev ustvarjalnega kapitalizma (Hudson Institute – Creative Kapitalism, 2008).

Vsak od gostov je predstavil svoj pogled na ustvarjalni kapitalizem. Njihova mnenja sledijo v nadaljevanju naloge. Omogočajo nam obsežnejši vpogled v dogajanje po svetu.

1.1.1 William Easterly

William Easterly, profesor na Univerzi v New Yorku, je vodja razvojno raziskovalnega inštituta z mnogimi izkušnjami na terenu, ki jih je pridobil z obiski večine držav v razvoju. V Nadaljevanju so navedeni nekateri poudarki (Hudson Intsitute - Creative Capitalism, str. 3–9, 2008).

- **Vloga denarja.** V kapitalizmu podjetja nimajo koristi od najrevnejših. Zato prihaja do vse večjih prepadov med nezadoščenimi osnovnimi potrebami revnih ter po drugi strani izpolnjevanje najbolj bizarnih želja premožnih. V sistemu igra denar ključno vlogo. Vlaganja v raziskovanje plešavosti in zdravil za preprečevanje le-te so neprimerljivo višja od raziskav malarije, ki pobije do 3 milijone (navadno revnih) ljudi letno.
- **Filantropija.** Ali sta lahko prepoznavnost in hvala res tako močan motiv kot donosnost? Če pogledamo, kako poteka današnje življenje, se pogovorimo s soljudmi in uporabimo malo "kmečke" logike, lahko trditev zanikamo. Situacija, v kateri se trenutno nahajamo, je izhodišče vsakega realnega projekta – in tega se moramo zavedati. V profitnem sektorju se vrtili okrog 10 bilijonov ($10 \cdot 10^{12}$) dolarjev; v primerjavi s tem je filantropski sektor skoraj zanemarljivo majhen. Če bi podjetja želela prepoznavnost v filantropiji, bi bil ta sektor danes precej bolj razvit. Že sam trg pove, da so spodbude za takšno ravnanje majhne.
- **Mediji in njihov vpliv.** Zdravljenje aidsa je tragedija zase. Dobro je, da se o tem toliko govori. Samo po sebi se postavlja vprašanje, ali je prav, da dobiva veliko več pozornosti kot osnovne zdravstvene potrebščine, kot so raztopine za peroralno rehidracijo, antibiotiki, prehranski izdelki in cepiva, ki lahko rešijo na desetine milijonov otrok letno za le nekaj dolarjev po glavi. Zadeva v tej obliki ni zanimiva za medije, zato se podjetjem, ki hočejo oskrbovati revne z osnovnimi zdravstvenimi potrebščinami, ne nameni toliko pozornosti, kot si zaslužijo. Mediji so neprimerni za vodenje kampanje filantropije in poudarjanja res pomembnih stvari za revne.
- **Dvig prihodkov revnih.** S tem je mišljen znesek, s katerim si lahko revni sami izberejo izdelke, ki jih potrebujejo – in to od zdravil proti malariji do prehranskih dodatkov. Na tak način se lahko na najprimernejši način spodbudi podjetja za razvijanje primernih proizvodov. Ni rešitev v podarjanju izdelkov zastoj, potrebno je dvigniti prihodke tistih, ki so brez denarja, da bodo lahko sodelovali v dogajanju na trgu in s svojo kupno močjo sami kupili, kar rabijo in ko rabijo. To je ena od nalog

ustvarjalnega kapitalizma: dviguje prihodke revnih, da ne bi bili odvisni od tuje pomoči.

- **Investiranje.** Potrebujemo kapital in tehnološki napredek, da lahko še najmanj izobražen delavec izboljša svojo produktivnost in s tem svoj prihodek. Tako se je vedno dvigovalo prihodke in tako se je odpravljala revščina. V zadnjih 50 letih so se povprečni prihodki ljudi nekajkrat povečali; seveda je še zmeraj preveč ljudi v revščini, vendar je rast tudi njih deloma dvignila z dna. Vsi vemo, da ima trg svoja pravila in ko ljudem zaslužek en dolar na dan v vasi ne bo več zadostoval, se lahko odpravijo v mesta/tovarne in tam poskusijo svojo srečo v neizprosnih razmerah kot prepoceni delavna sila, ki je izkoriščena od trga. Vendar lahko opazimo trend, ki se je začel povsod po Aziji, in sicer da so zunanje investicije začele dvigovati njihove plače do točke, ko so veliko manj revni kot prej.
- **Težava transakcijskih stroškov.** Za revne se je do sedaj najbolje izkazal gospodarski razvoj, kapitalizem. Niti tuja pomoč niti filantropija se ne moreta primerjati z njim. Samo po sebi se postavlja vprašanje, zakaj se trg ne obrača na 4 milijarde revnih ljudi na svetu. Tudi odgovor je kar se da samoumeven: ker se njihovi prihodki na gospodinjstvo gibljejo do največ treh dolarjev na dan. To pomeni, da so njihove transakcije na trgu minimalne, toda transakcijski stroški so visoki. Stroški transporta, oglaševanje, iskanje potrošnikov, trgovin, razni fiksni stroški – vse to je potrebno postoriti, da bi bile stranke zadovoljene.
- **Politična elita** zapira svoje kroge in gleda na lastno dobrobit. Potrebno je ozaveščanje ljudi glede dejstev, ki se dogajajo naokrog, da bi nato lažje primerjali med statizmom in kapitalizmom. Preprečiti je treba regulative, licence, dolgotrajne postopke ali določene omejitve, ki jih postavi politična elita. Politika in privatni sektor/podjetnik se navadno dogovorita in začne se izkoriščanje delavskega razreda. Naučiti se moramo prepoznavati, kdo so zločinci in kdo so potencialni zločinci ter razširiti pozitivne učinke konkurenčnega trga.

Politične elite in mediji delajo propagando in svetu predstavljajo sliko, kakšen naj bi svet bil. V sistemu, v katerem je že vse v naprej določeno, so možnosti zmanjšanja revščine toliko manjše. Ljudje potrebujejo višje prihodke, da bi lahko začeli skrbeti zase in dobivati glas na trgu kapitala. Zanimivo je tudi, kako smo postali imuni na tragedije, ki se dogajajo okrog nas. Še kako velja rek: Milijon smrti statistika, ena smrt tragedija.

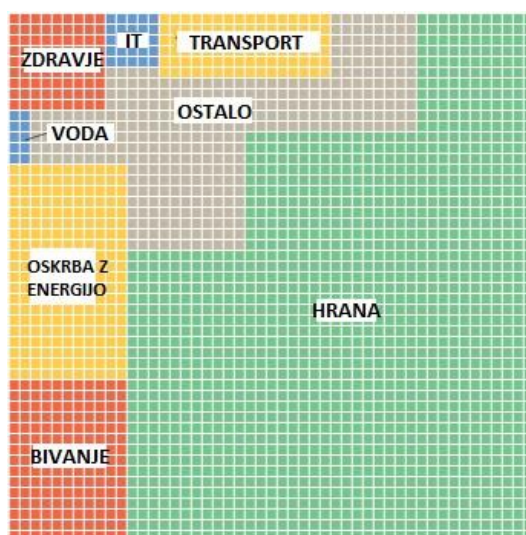
Vendar se je treba zavedati, da so spremembe dolgoročna zadeva, ki je generacijsko pogojena. Tako kot kmet posadi drevo, da bo čez nekaj let obrodilo, tako je treba tudi razvojne strategije postavljati dolgoročno; ljudje smo namreč živali navade in potrebujemo določen čas za tranzicijo, sicer lahko kar hitro pride do protestov, v najslabšem primeru do vojn. To je možno toliko hitreje v družbi, kot je današnja, kjer so manipulacije z informacijami tako preproste.

1.1.2 Al Almond

Al Almond zaseda vlogo podpredsednika, ki je zadolžen za inovacije in posebne projekte na World Resources Institute. Vodi projekt za razvoj dna sociopolitične piramide, kjer sodeluje z nevladnimi organizacijami, razvojnimi organizacijami ter multinacionalkami. Soudeležen je bil pri miselni revoluciji Billa Gatesa, ki se je začela okrog leta 2000. Al Almond je organiziral konferenco na temo pristopov privatnega sektorja za zmanjšanje revščine. Bill Gates je takrat nasprotoval tem idejam ter dejal, da revni ljudje ne rabijo računalnika. Očitno se je s časom premislil; velik vpliv na to ima avtor knjige *THC Fortune at THC Bottom Of The Pyramid*, C. K. Prahalad z Univerze v Michiganu, ki je močno vplival na razmišljanje Billa Gatesa o spodnjem delu piramide, tj. o najnižjem sloju socio-ekonomske skupine. Ta vpliv se je dolgoročno kazal v razvoju dveh novih sektorjev pri Microsoftu (Hudston Intsitute - Creative Capitalism, str. 7 – 29, 2008). O revščini in kapitalizmu se je opredelil na način, kot je prikazan v nadaljevanju.

- **Kako revni upravljajo.** Podjetja morajo poiskati dostope do omenjenih trgov ter njihovih zmogljivosti. Treba je dvigniti prihodke najrevnejših in jih prepustiti toku kapitalizma, da opravi svoje. V članku Naslednje 4 milijarde (The next four Billion) je predstavljeno po sektorjih, državah, regijah in stopnjah dohodka, kako revni upravljajo svoj denar. Govorimo o 4 milijardah ljudi, ki imajo manj kot 3 dolarje na dan. Nihče od njih nima varnega in dostojnega življenja. Vsi imajo vsaj nekaj nedorečenih osnovnih življenjskih potreb in predstavljajo dve tretjini človeštva, ki na leto kolektivno premore več kot 5 bilijonov ($5 * 10^{12}$) dolarjev kupne moči.

Slika 1: Struktura potrošnje spodnjih 4 milijard ljudi

Vir: Hammond, Kramer, Katz, Tran, Walker, *The Next Four Billion*, 2007, str. 29.

Če pogledamo po področjih se že zdaj na njihovem trgu komunikacijske tehnologije in informatizacije vrtijo milijarde dolarjev letno. Takšen znesek je zanimiv tudi za

največja podjetja, kot so Microsoft, Intel in Vodafone, ki kupujejo in ustanavljajo nova podjetja po državah v razvoju povsod po svetu. Večina od teh 4 milijard ljudi ni uživalo v koristih kapitalizma. Izključeni so, nimajo dostopa do osnovnega zdravstva, komunikacijskih tehnologij, finančnih storitev, skratka do vseh reči, ki dvigujejo produktivnost in dohodke. Vzemimo za primer mobilne telefone, brez vezav. Ljudje si kupujejo bonus, ko so pri denarju, sicer pa preživijo tudi brez teh dobrin. Mobilni telefoni dvigujejo produktivnost in njihova prodaja v državah v razvoju strmo narašča. Na različnih področjih omogočajo dostopnost ne samo kot pripomoček pri delu, ampak tudi kot prenos informacij v oddaljene kraje, klicanje na pomoč itd.

- **Mobilno bančništvo.** Razširja se že po Južni Afriki, Keniji, Filipinih in postaja vse bolj komercialno v mnogih drugih državah. Mikrofinance so ena redkih stvari, ki delujejo v razvijajočih se državah, vendar je ta oblika financiranja še daleč od točke, kjer bi lahko dosegla vse. Tehnologija lahko naredi ogromne razlike, saj na primer lahko hranimo, plačujemo ter prejemamo denar s pomočjo mobilnih aparatov. Tako ravnanje je posebej pomembno za ljudi, ki nimajo omogočenega dostopa do urbanega okolja.
- **Raziskave v javnem zdravstvu,** namenjene spodnjemu delu piramide, so pokazale, da je največja težava dostop do storitev – lahko bi temu tudi rekli težave pri distribuciji. Veliko ljudi porabi več denarja za pot do lekarne, zdravnika, bolnišnice kot za samo storitev. Zato odlašajo, ker se jim ne splača izpustiti dneva dela. Naučijo se živeti z bolečino, dokler ne postane neznosno. Javni sektor ima težavo z vzpostavitvijo dobre distribucije. Lekarne so v državah v razvoju ljudem najbližje dostopne točke do zdravstva na podeželju. Njihovo lastništvo je v privatnih rokah ter v mnogih primerih držijo ponarejena zdravila, samo da bi prišla do čim večjih zaslužkov.

Predstavljajmo si disciplinirano verigo lekarn, ki so idejno podobne strukturi fast food restavracij. Taka lekarna je založena z dobrimi zdravili, generiki po nizkih cenah in osnovnimi pripomočki v primernih zalogah. Vsak bi moral imeti v bližini zagotovljen dostop do takšne lekarne. Podobni projekti so se začele razvijati simultano v Keniji, Gani, Indiji in Mehiki. Raziskave so pokazale, da ni razlogov, zakaj se podobni sistemi ne bi začeli razvijati po vseh državah v razvoju. Sicer v nekaterih državah naletimo na ovire pri regulaciji, toda v bistvu imajo lekarne resnično možnost, da se lahko na dolgi rok razvijejo. Tukaj pridejo v poštev tudi nove diagnostične naprave, ki jih s skupnimi močmi razvijata filantropija in kapitalizem. To so naprave, ki so namenjene zadovoljevanju potreb revnih. Fundacija Billa in Melinde Gates se zavzema za izdelavo naprave, ki bi diagnosticirala bolezni na osnovi DNA (velika je kot kasetna za radio in z njo iz kapljice krvi razberemo 5 glavnih bolezni povezanih z vročino, spolno prenosljivimi boleznimi in boleznimi prebavil). Naprava za testiranje stane 50 \$, vsak test 50 centov. Razvijajo se podobne naprave kot tehnološki mejniki, ki počasi prihajajo na trg. Problem je, kako nuditi stvari tam, kjer so najbolj potrebne. Če imamo franšize lekarn, ki bi imele diagnostične naprave, bi ljudje uporabljali zdravila bolj učinkovito. Lekarne bi ob

zdravilih prodajale osnovne artikle, kot so vodni filtri, kondomi, mreže za postelje, mleko v prahu, prehranski dodatki itd. Takšen sistem lekarn je možno urediti s pomočjo kapitalizma. Lahko so dobičkonosne in zaslužijo dovolj za nemoteno delovanje v roku 3–4 let. Potrebno je vzpostaviti poslovne modele, kjer je zaradi velikega obsega prometa možno preživeti z nizkimi maržami. Tudi Wal-Mart je začel s podobnim poslovnim modelom in se iz podeželja razširil po celi državi. Vse večji poudarek se daje socialnemu podjetništvu in tudi podjetniška filantropija je v porastu, čeprav ne še dovolj, da reši nastalo situacijo, vendar se premika. Menimo, da so to tranzicijski pristopi, dokler se ne naučimo večšine in znanja trga usmeriti v osnovne potrebe 4 milijard ljudi. Smiselno je uporabiti motorje kapitalizma, da osredotočijo svoje moči v razvoj priložnosti, ki nastanejo pri dolgoročnem razvoju te množice ljudi. Najti je treba načine, kako jim dvigniti upanje in nato njihove potrebe vpeljati do trga.

- **Pomanjkanje tehnične podpore** je eden ključnih dejavnikov. Podjetniki potrebujejo največ pomoči na začetku, zato so dobre poti do financ v državah v razvoju še kako pomembne. Multinacionalke lahko na tem področju naredijo ogromne premike naprej, vendar so v direktnem stiku z revnimi le lokalna podjetja, ki tudi sama potrebujejo pomoč. Podjetniška dejavnost se mora v državah v razvoju povečati za najmanj desetkrat. Pri nas lahko dobimo pomoč z vseh strani, v državah v razvoju ta ne obstaja. Filantropska sredstva je potrebno nameniti v razvoj podjetniškega okolja in možnosti za nove investicije.
- **Ponudba in povpraševanje, izobraževanje naših izvršnih direktorjev.** Zadnjih 20 let se poudarja osredotočenost na trg z luksuznimi dobrinami. Potrebna je preusmeritev energije v nizko prihodkovne razrede. Če namreč 4 milijarde ljudi ne bo od trga začelo dobivati potrebnih dobrin, si jih bo začelo iskati drugače. Zakaj bi sprejemali nekaj, kar ne nudi ničesar. Morda bi temu kapitalizmu dali novo "ime", ki prizna, da je do sedaj na cedilu pustil 4 milijarde ljudi, vendar se bo popravil. Zdi se prijeten politični uvod s pomočjo filantropije in voditeljev pripeljati do revnih več kapitalizma, takšnega ki bo deloval v njihovo dobrobit. Vsako revno gospodinjstvo plačuje z gotovino ali direktno dela za svoje dobrine in storitve. Vsi so že na trgu, vendar je težava v tem, da nimajo dostopa do informacij. Obstaja samo ena trgovina, ki odkupuje žito, ki kot monopolist določa cene. Če kdo pripelje konkurenco, se situacija spremeni in se vzpostavi druga cena, revni več zaslužijo.
- **Za nove priložnosti in tehnologije.** Tako odpiramo pot podjetjem vseh velikosti, neprofitnim organizacijam in filantropom, da ob profitu iščejo še lastni interes, da se ustvarijo zdrave skupnosti, brez terorizma in socialnih nemirov. Veliko dela je treba vložiti v razvoj konkurenčnega trga v nerazvitih državah. Te razmere se ne vzpostavijo same. Potrebno je rešiti kapitalizem slabega slovesa zaradi politike in končno usmeriti pozornost kapitalizma na razreševanje potreb revnih na uporaben način. Pred 25 leti je v Indiji vlada, da bi obvarovala kmete, zaradi lastnih potreb upravljala lokalne dražbe in tržnice. Tržnice so vodili posredniki iz drugih kast, ki so postali dobesedno milijonarji, kmetje pa so prejeli minimalno plačilo. Tovarne so

zaradi posrednikov kupovale izdelke po previsokih cenah, nato so podjetja, kot na primer Indian Tobacco Company, začela direktno trgovati s proizvajalci. Na vsakih 5–10 vasi so postavili računalnik, s katerim so bili kmetje direktno povezani s tržnico in so lahko od doma opazovali, kako se gibljejo cene ter kdaj naj prodajo izdelke. S tem jim je uspelo izriniti posrednike, kajti podjetje je ob dostavi blaga takoj izplačalo denar; tisti z boljšo kakovostjo so bili dodatno nagrajeni. Izhodiščna cena brez posrednika se je za proizvajalca dvignila in znižala za odjemalca. Takšna inovativnost je pripomogla k boljši poziciji obeh udeležencev. V državah v razvoju na trgu ne obstaja konkurenca, zato nič ne deluje v normalnih okvirih – in to se mora spremeniti. Menimo, da bomo videli drastične vzpone ljudi iz revščine, še sploh v tistih državah, ki se trudijo vzpostaviti normalne trge za delovanje. Primer dobre prakse je Kitajska.

- **Primerna cena.** Ljudje so za nekatere stvari zmeraj pripravljeni plačati ne glede na količino denarja, ki ga imajo. Primerjalno po panogah so revni ljudje ob hrani največ pripravljeni plačati za komuniciranje, transport in zdravstvo. Težava ni v tem, da ne bi zapravljali, samo cena mora biti njihovem proračunu primerna. Zapravljajo pa zato, ker zaradi vložka v produkt vidijo spremembe v svojem življenju in se jim zdi investicija vredna. Izpostaviti je treba, da se zaradi transakcijskih stroškov, ki pri majhnih vsotah predstavljajo prevelik delež, dno piramide ni niti moglo normalno razvijati v konkurenčno tržišče, kjer bi se nudilo vse storitve. Vendar pa nove tehnologije, kot so prenosni računalniki in telefoni, znižujejo transakcijske stroške in omogočajo zaslužek, kjer prej ni bil možen.
- **Organizacija Doing Business** omogoča enostaven pregled stopnje birokracije po svetu (Doing Business, b.l.). Na njihovi spletni strani lahko najdemo serijo poročil, kako enostavno/poceni je odpreti podjetje na legalen način. Leta 2002 se je začel projekt, ki opazuje delovanje malih in srednjih podjetij na lokalnem nivoju. Beležijo vse predpise in zakone, s katerimi so soočeni tekom življenjskega cikla. Tako lahko v nekem časovnem obdobju nudijo podatke o prijaznosti predpisov v določeni državi. Zanimivo je, da se v Braziliji težko prebijemo skozi birokracijo, da začne podjetje poslovati; po drugi strani pa v Vietnamu pridemo do svojega podjetja brez težav. Prav ta država je bila nekaj let zapored med najboljšimi državami na svetu po preprostosti odpiranja podjetij in kaže smer, kako se odpira svetovnemu trgu. Če je odprtje podjetja na legalen način preveč komplicirano, se bodo ljudje odločili delati brez formalnega ozadja. To za sabo potegne delovna razmerja brez regulacije, onemogoči sodelovanje z večjimi poslovnimi partnerji ter onemogoči prošnje za investicije. Večina podjetništva v državah v razvoju deluje na neformalni bazi. Proces legalizacije pripomore, da lahko pozitivne sile kapitalizma pripomorejo k dvigu ljudi iz revščine. Zanimiv primer je Indija, kjer si vse več podjetij in kmetov s pomočjo novodobnih komunikacijskih kanalov izboljšuje svoje prihodke, otrokom omogočajo dostop do interneta in ženam pregled nad dogajanjem v nevladnem in vladnem sektorju. Dvignila se je morala in ljudje niso bili prisiljeni iskati možnosti za preživetje drugod. Seveda se takšne spremembe ne dogajajo povsod in še bomo gledali migracije prebivalstva proti tovarnam v iskanju lepšega življenja. Ljudem je

smiselno omogočiti, da ostanejo doma ali gredo v mesto po lastni volji in ne zaradi ekonomske prisile.

- **Pilotni projekt v Vietnamu.** Podobno kot v Kambodži so vzpostavili omrežje za internet in telefonijo, ki je nizko stroškovna tehnološka rešitev; pri tem je bilo nujno potrebno sodelovanje javnega in privatnega sektorja. Sodelovali so Intel, lokalno telekomunikacijsko podjetje in vlada. Potrebovali so slaba tri leta usklajevanja in dogovarjanja, da se je projekt začel. Moralo je nastati sodelovanje med vsemi udeleženci, čeprav ni nihče točno vedel, kako naj zložijo vse posamezne sestavne dele. Tako lahko s ponosom rečejo, da trenutno 10 vodilnih mobilnih multinacionalk prihaja in si ogleduje pilotni projekt. Te lahko prinesejo neomejene količine kapitala, da bi se lahko začeli podobni projekti v Braziliji, Indiji, Mehiki in drugod.

Po celem svetu se dogajajo inovativni projekti, ki dvigujejo na milijone ljudi iz revščine. Zanimiva je raziskava o javnem zdravstvu in kako sta ljudem največji težavi pot do zdravstvene ustanove in odsotnost z dela. Za samo zdravljenje bi še nekako zbrali potrebni denar, vendar jih pokoplje cena vseh ostalih stroškov. Sklepamo, da je distribucija zelo pogosta težava. Ko se nekje začne razvijati center (kapitala, tehnologije, zdravstva ...), k sebi pritegne kot magnet vse, kar je povezano z njim. Za primerno distribucijo moramo poskrbeti sami. Sila privlačnosti je pojav, ki bo k sebi pritegnila vse, kar je potrebno za lasten razvoj. S tem želimo poudariti, da mora vsako okolje ustvarjati svoje centre, da se lahko začnejo stvari razvijati; tako se prepreči pobeg možganov, kapitala, surovin, itd. Idealno bi bilo, če bi osnovni produkti za revne bili narejeni v njihovi v okolici. Današnje kreativne glave bi se morale spopasti z revščino lokalno s preprostimi in z učinkovitimi rešitvami.

Če začnemo analizirati projekt lekarn, narejenih po vzorcu restavracij za hitro prehrano, vidimo da je za takšen projekt potrebno sodelovanje vlade, nevladnega sektorja, podjetništva in ljudstva, da bi zares zaživel in s tem prinesel največji pozitiven učinek za ljudi. Tudi projekt v Vietnamu je lep primer, ko morajo skupaj stopiti vsi udeleženci, da bi dosegli zaželjene uspehe.

1.1.3 Eugene Steuerle

Eugene Steuerle višji sodelavec na The Urban Institute in direktor Urban Brookins Tax Policy Instituta. Je strokovnjak na področju davčne in finančne politike. Adam Smith in njegovo delo Theory of moral sentiments, ki je izšlo pred knjigo The wealth of nations, govori o nagonu, ki ga imamo v sebi. Vsi moramo skrbeti drug za drugega. Meni, da Bill Gates skuša uskladiti svojo poslovno plat z željo po razvijanju svojega sočutja do soljudi. V življenju je zaslužil ogromno denarja, ki ga sam ne more zapraviti. Vpletel se je v ekonomijo velikega obsega in to pred očmi najširše javnosti. Zdravstvo in IT sta idealna za takšne proizvodnje. Bill Gates se giblje v družbi pametnih in sposobnih ljudi. Postavlja se vprašanje, kako vse to uporabiti in izkoristiti. Pa ne govorimo samo o denarju, ampak predvsem o človeškem kapitalu, ki ga je treba usmeriti v države v razvoju. Včasih je bila dobrotelost drugačna, saj je bil dan namenjen službi, večer pa dobrotelni pomoči. Danes ima večina ljudi poklice in znanja, ki omogočajo lažjo vključitev dobrotelnosti v naš

vsakdanjik kot kadarkoli prej. O relativnem kapitalizmu in fundaciji zakoncev Gates pa nekaj poudarkov v nadaljevanju (Hudston Intsitute – Creative Capitalism, str. 12 – 27, 2008).

- **Proračun.** Denar lahko zapravimo na 4 načine: pametno ali neumno zase, pametno ali neumno za nekoga drugega. Bill Gates se s tem vprašanje sooča bolj kot vsi drugi. Mi smo verjetno med 10 % najbogatejših Zemljanov in porabimo večji del svojih prihodkov zase. Nismo na nivoju Gatesa, vendar imamo v osnovi enake težave. Če zaslužimo na leto 50.000 \$ ali 100.000 \$ ali 200.000 \$ – koliko v resnici naj zapravimo zase? Lahko se odločimo, da hočemo komu podariti nekaj denarja in potem se postavi vprašanje, kako to storiti. Fundacija Billa Gatesa premore po 5 dolarjev na gospodinjstvo, kar predstavlja le majhen del torte; zato je treba še toliko bolj premisliti, kako jih porabiti, da dosežemo čim boljši učinek.
- **Dobrodelni sektor.** Ta lahko naredi tisto, česar ne zmorejo vlade in gospodinjstva. Vsak sektor – javni, privatni ali filantropski – ima svoje prednosti in slabosti. Javna sfera je tako velika, da jo je težko vključiti. Zato imajo fundacije velikokrat težave, ko iščejo podporo. Nekatere stvari lahko naredi samo vlada, ker tega privatni sektor ne zmore, na primer na področju infrastrukture, sodnega sistema in računovodstva (kar je Gates spoznal na Kitajskem; njihov sistem računovodstva deluje in razporeja sredstva brezhibno). Privatni sektor je inovativen, ampak šibek pri koordiniranju svojih inovacij. Velikokrat je najboljši pri iskanju izhoda iz slabih projektov. Sektorja, kot sta na primer podjetništvo in dobrodelnost, se na posameznih točkah že popolnoma prekrivata in za določene inovacije ne moremo več razločiti, kam sodijo. Takšnih primerov je vse več v zdravstvu in izobraževanju. Obe področji lahko prispevata in dovajata inovacije. Po drugi strani se tudi vlade zavedajo, da ne morejo vsega postoriti same in iščejo partnerje, ki bi jim pomagali. Ne glede kam se odpravimo nuditi pomoč, moramo najti partnerja, ki poseduje informacije in lahko pomaga pri razvijanju možnih projektov.
- **Prednosti fundacije** pred ostalimi: v nasprotju z vladami tega sveta fundaciji ni potrebno biti pozoren na dolgoročne diplomatske odnose. Vlade in velike institucije imajo določene stopnje korupcije in birokracije, ki marsikdaj onesposobijo normalna pogajanja. In tu je prednost fundacije, ki lahko bolj fleksibilno opravlja svoje delo. Zanimivo bi bilo primerjati, kaj se z istim denarjem lahko doseže skozi vladne programe in kaj skozi fundacije, kot je na primer fundacija Billa Gatesa. Še zmeraj je sodelovanje nujno, kajti distribucijo najlažje podpre država. Menimo, da je fundacija zelo uspešna pri pridobivanju modrih poslovnežev za sodelovanje. Hkrati lahko takšno gibanje in motivacija prebudita sočutje gospodinjstev in malih ljudi, da s svojimi prispevki pripomorejo k napredku. Spet se pojavi učinek kolektivne sile.
- **Prenos informacij in odgovornosti.** V večini primerov vlada na državnem in lokalnem nivoju ne nosi nobene odgovornosti. Raziskave Urban Instituta v Ugandi so pokazale, da so v vaseh, kjer so prebivalci imeli več kot en vir informacij o izobraževanju, dogajanju, itd., izborili boljše pogoje za življenje. Podobni scenariji so

se odvijali v Rusiji, kjer se je videl upad manipulacij inšpektorjev v mestih, kjer je bil na no voljo več kot en sam vir informacij. Kako priti do več virov informacij? Morda z uporabo mobilnih telefonov ali kako drugače, samo da bi se odgovornost in vse informacije prenesle v vsak kotiček.

- **Kapitalizem** za večino pomeni samo razlika med javno in zasebno lastnino. Po svetu smo priča, da zasebna lastnina v primeru monopola ni nič boljša od javne lastnine. V nekaterih primerih se lahko skozi javno lastnino vse razdeli na ljudstvo in tako dosežemo manjše monopole. Kapitalizem je bil velikokrat izgovor za ogromne holdinge, ki so akumulirali bogastvo, ker so dosegli ekonomijo obsega. Zgodovina kaže, da so ekonomije obsega bile gonilna sila, in to še zlasti v rokah posameznika. Postavi se vprašanje, kako lahko temu nasprotujemo s konkurenco, alternativnimi dobrinami in storitvami. Verjetno se je najbolje osredotočiti na institucije, ki podpirajo razvoj. Potrebno je vzpostaviti dober pravni sistem, pregled odgovornosti, dobro distribucijo in počasi zmanjševati korupcijo. Treba se je osredotočiti na osnovne stvari in institucije, ki so gonilo za prihajajoči razvoj.
- **Močne lokalne vlade** omogočajo razvijanje konkurence v politični sferi, to je med lokalnimi in državnimi organi. Sicer vse to ne deluje brez zagotavljanja samozadostnosti lokalnih sistemov, ker s tem onemogočimo korupcijo, da se iz vrha spusti vse do dna. Naslednja točka so informacijski/medijski sistemi, ki naj bi zagotavljali pretok informacij in obveščanje o dogajanju na lokalnem nivoju in koristijo napredovanju konkurence ter dvigovanju ljudi iz revščine. Razvoj industrijskih držav se je povsod začel podobno; na primer ženske s podeželja so se selile v prve tekstilne tovarne zaradi večjih prihodkov. Razvoj je zavil na stranpot, ko se je začela dogajati monopolizacija pri distribuciji kapitala ter pomanjkanje konkurence zaradi internih dogovorov. Da bi preprečili tako zastranitev dogajanja, je potrebno ustanoviti institucije, ki bi pripomogle k pošteni distribuciji kapitala in dvigovanju konkurenčnosti.

Velike prednosti nekaterih nevladnih organizacij so v fleksibilnosti pri odzivanju in delovanje brez dolgoročne diplomacije. Vendar je država v ozadju ključna za pravi uspeh, zato je nujno potreben razvoj institucij, ki bi bile hrbtenica sistema na lokalni in državni ravni. Rečemo, da si uredimo temelje.

Znano je, kako težko je v sistem uvesti določene spremembe in koliko ljudi se mora strinjati s tem, da sploh pride do iniciacije projekta. Kako težko je šele, ko se stvari začnejo integrirati v sistem in se morajo udeleženci naučiti oz. se navaditi, kako delati v/z novim sistemom.

Lastna izkušnja: eno leto sem delal v oddelku za kontrolo v podjetju z več kot 1000 zaposlenimi. Zadolžen sem bil za dogajanje znotraj podjetja. Kadarkoli so uvajali novitete, sem bil vedno prisoten, da bi spremljal napredek. Toda v že v tako relativno majhnem sistemu so bili le redki tisti, ki so videli razlog, zakaj so spremembe in napredek nujno potrebni. Nujno je bilo priklicati notranjo motivacijo vsakega udeleženca za spremembo, da se je inovacija zares vpeljala.

Država je kot krvni obtok, ki doprinese prave stvari ob pravem času na pravo mesto. Nevladni svet, podjetništvo in filantropija so kot organi, ki skrbijo, da je vsega ravno prav za vse. Pri vsem napredku, ki ga imamo, so rešitve težav, s katerimi se soočamo, najdene z lahkoto le, če si jih res želimo najti. Največje napredke dosežemo v največjih krizah; očitno naš sedanji sistem še ni v takšni godlji, da bi se morali kolektivno potruditi za doseganje določenega cilja. Sploh si ne moremo predstavljati, kakšne razsežnosti bi lahko dosegli, če bi recimo vsi znanstveniki tega sveta namenili samo po eno uro na dan za reševanje določenega problema; kako bi šele bilo, če bi se temu posvetili bolj resno.

Vizija napredka je v fleksibilnem sistemu, ki se hitro odziva in je zasnovan na osnovnih načelih, kjer velja: Delaj drugim tisto, kar hočeš, da oni delajo tebi.

2 DOBRODELNOST IN FILANTROPIJA SKOZI ZGODOVINO

To poglavje predstavlja nekakšen kratek kronološki in miselni razvoj dobrodelnosti in filantropije. Dotaknili se bomo tudi petih največjih svetovnih religij in si ogledali, kakšna so njihova stališča glede dobrodelnosti.

Vladarji, premožni posamezniki, institucije, običajni ljudje so delali dobrodelne stvari, odkar se razvijamo. Razdeljevanje hrane, nudenje zdravstvene pomoči, nudenje prenočišč in zatočišč – to so le nekateri načini zmanjševanja trpljenja revnih (Bremner, 2000, str. 1–2).

Težko je interpretirati motive tistih, ki pomagajo. Je rimski cesar, ki je delil kruh lačnim, imel enak namen kot srednjeveški poslovnež, ki je doniral za bolnišnico, ali pa moderni filantrop, ki se bojuje z revščino (Bremner, 2000, str. 1–2)?

Že stari Grki so imeli izdelan nadzor nad dobrodelnostjo in beraštvom; ločili so, kaj je pravična pomoč, kaj podpiranje lenobe, kaj napihovanje ega itd.

Sama beseda filantropija izhaja iz grških besed ‘*philos*’, kar pomeni ljubeč/ljubezen, in ‘*antropos*’ človek/ljudje. Tako je prišlo do današnjega izraza, ki neposredno pomeni ljubezen do ljudi in pripravljenost jim pomagati, človekoljubje. (Phil, b.l.; Antropos, b.l.; SSKJ – Filantropija, 2014).

Prijateljstvo je odnos med osebami, ki niso partnerji, a se med seboj razumejo. Vsakomur je prijetno preživljati svoj čas ob ljudeh, ki ljubijo svoje bližnje (Schneewind, 1996, str. 2).

Grški Hesiod je princesi Boetie podal naslednji nasvet: Ljubi tiste, ki te ljubijo, in pomagaj tistim, ki ti pomagajo. Podari tistim, ki podarjajo tebi in nikoli tistim, ki ti ne. Po njegovem mnenju je lastni interes vodilno pravilo podarjanja in zavračanja. Človek naj pije, kolikor mu je volja, dokler je vrč poln in kolikor je še možno, da je skoraj prazen. Obvladovanje je dobro na sredini in neuporabno, ko se pokaže dno (Schneewind, 1996, str. 2).

Tudi v Odiseji, ki je eno od najstarejših grških del, je bil Homer z ostalimi liki v delu soočen z beraštvom in dobrodelstvom. Pojavi se težava razdvojenosti, kjer se berači enačijo z lažmi in prevarami ter jih je treba naučiti boljšega. Vendar pisec dopušča

možnost, da se v beraču skriva kakšno božanstvo, zato je treba pokazati spoštovanje do vsake žive duše (Schneewind, 1996, str. 3).

Špartanski pregovor pravi: Če ti dam, ko prosjačiš, boš še večji berač in zato je tisti, ki ti je prvi dal, odgovoren za tvoj položaj, ker te je naredil lenega. Andrew Carnegie, ki je bil omenjen že na začetku diplomskega dela, je v enem od svojih esejev napisal, da je malo milijonarjev, ki se zavedajo greha, da so naredili reveže (Schneewind, 1996, str. 2).

Kako se pravilno obnašati v primeru obdarovanja in kakšno odgovornost nosi darilo, je ključnega pomena.

Cicero je trdil, da je vse dobrobit, kar lahko naredimo brez lastne izgube, pa četudi je storjeno popolnemu neznanцу. Darilo ne sme biti škodljivo za prejemnika, ne sme presežati zmognosti tistega, ki ga daje, da ne bi obubožal sebe ali svoje družine in naj bi bilo v mejah zaslug prejemnika. V poštev moramo vzeti značaj prejemnika, razmerje do njega in njegova stališča. Prepričan je bil tudi, da so najboljša darila tista, ki niso v denarni obliki (Schneewind, 1996, str. 2).

Tudi Seneca – filozof in dramaturg, je imel podobno stališče kot Cicero. Poudarjal je primernost darila za tistega, ki ga daje, in za tistega, ki ga sprejema. Prava darila prihajajo iz srca, kot znak pomoči, zahvale, dobre geste. Pravi donatorji naredijo vse, da prejemnik ne ve, od koga je podarjeno prišlo. Vse se dogaja v duhu pomoči in ne samohvale (Schneewind, 1996, str. 3).

Moderna filantropija in dobrodelnost. Začeli sta se okrog leta 1885 z Andrewom Carnegiejem in J. D. Rockefellerjem ter British society for Charity, ki so začeli bolj organizirano iskati socialno primerne projekte za revne. Seveda se je hkrati pojavilo veliko kritik, ki poudarjajo, da se je v tem smislu izgubila verska direktiva, da je treba pomagati vsem – ne samo izbranim posameznikom. Takšna oblika dobrodelnosti je samo manifestacija sebičnih vrednot in strogih politik vplivnih bankirjev, poslovnežev in politikov. Pravo dobrosrčnost in dobrodelnost lahko najdemo v skupnostih umetnikov, pisateljev in ostalih učenjakov, ki so iskali in še vedno iščejo osnovna načela obdarovanja. (Bremner, 2000, str. 158)

Danes se velikokrat zgodi, da prireditve, na katerih se pojavijo ‘moderni filantropi’, stanejo več kot znaša zbrani denar. Zanimivo je, da zahodni svet najbolj poudarja veličino svojih dobrodelnih aktivnosti in kako so oni najboljši. V nadaljevanju bomo predstavili tudi drugačne meritve dobrodelnosti, ki ne vključujejo samo denarja. Skrb za soljudi je namreč razširjena po vsem svetu in ni vezana samo na denar.

Glavne svetovne religije in kako naj bi njihovi pripadniki gledali na dobrodelnost. V nadaljevanju so izpostavljene posamezne misli, ki najlepše povzamejo rdečo nit, kako naj se posameznik obnaša, da bi sledil smernicam svoje religije. (Hardy, 2013; Bremner, 2000, str. 11–25).

- **Judaizem** – zgodnja židovska plemena in njihov pogled na revščino. Najstarejši zapiski o dobrodelnosti, kar jih naš zahodni svet pozna, temeljijo na Stari zavezi in prvotnih židovskih plemenih, ki so ob tithe – desetini, vsako tretje leto morali določen

delež svojega pridelka nameniti najrevnejšim sodržavljanom. Pri njih so na to gledali kot na zapoved in ne prostovoljstvo. Hkrati je bilo tudi določeno, da je na robovih in vogalih polj ostal pridelek nedotaknjen in tako so lahko najrevnejši prišli do hrane.

Ravnanje izhaja iz dveh pravil, to je da mora kralj skrbeti za vse svoje prebivalce; s tem je mišljeno, da morajo premožnejši paziti na svoje manj srečne sosede. Drugo pravilo se nanaša na obnašanje do tujcev, kar izhaja iz njihovega izgnanstva iz Egipta, kjer so bili oni tujci in se z njimi ni ravnalo na pravičen način. Tisti, ki podari revnim, godi bogu, ki bo poplačal vse dolgove. Darilo v svoji najbolj čisti obliki zavira pokroviteljstvo dajalca ter odvisnost in zamere prejemnika.

- **Kršćanstvo.** Jezus je rekel: Ljubi svojega bližnjega/soseda, kakor samega sebe. Kdo je naš sosed, naš bližnji? Vsi ljudje smo si sosedi, vsi povezani, vsi bližnji. Tisti ki izkazujejo usmiljenje, upoštevajo božjo voljo. Vsak, ki pride do tebe s prošnjo, mu skušaj pomagati, ne obrni mu hrbta. Tudi Jezus je na trenutke preizkušal svoje vernike glede obdarovanja. Učil ni le, naj se podari kolikor lahko, ampak naj se podari vse, kar se premore ter ohrani skromnost glede svojega dejanja. Darilo se ne meri v svoji obsežnosti, temveč v žrtvi, ki jo je darovalec naredil v svojem življenju s tem darilom. Samo dobrodelnost je tista, ki loči božje otroke od otrok podzemlja.
- **Islam** – Zakat ali milošćina je eden od pet stebrov islama. Razlikujejo različne načine dobrodelnosti. V času islamskih imperijev je bila redistribucija premoženja kot moderni davćni sistemi določena s strani države. Vsak državljan je moral dati doloćen odstotek svojega premoženja, da bi skupnost lahko živel v izobilju. V današnjem času se na dobrodelnost gleda bolj skozi oči dobrega dela posameznika. Včasih so na to gledali kot na dobro delo za skupnost, ki ga je vsak z veseljem prispeval. Na dobrodelnost islam gleda tudi s strani čišćenja samega sebe, kajti s tem opravićujemo svoje materialne dobrine. Z dobrodelnostjo vernik služi bogu, v tem primeru s služenjem svojim soljudem. Pravo obdarovanje se naredi na skrivaj. Četudi nimamo denarja ali materialnega premoženja, ki bi ga lahko podarili, je podariti nekomu srćen nasmeh tudi dobrodelnost. Mohamed je povedal, da tisti, ki nimajo nič, naj s svojimi rokami nekaj ustvarijo in zasluživajo ter nato del tega podarijo naprej. V skrajni sili, če človek ne more delati, ne more nikomur pomagati, ne more ostalih motivirati, da naj pomagajo drugim, tedaj naj vsaj sebe reši zla. Tudi to je dobrobit za vse okrog njega.
- **Budizem** – vse je prostovoljno, ker smo vsi eno in zavedanje, da pomoć nekomu, ki je imel manj sreće kot mi, navdihuje soćutje. Ko vadimo nesebićnost, se čistimo pohlepa in posesivnosti ter jaćamo soćutje in dobroto. Tudi okolje je del celote in potrebuje naše soćutje, da bi dosegli stanje, kjer vse življenje na svetu deluje v harmoniji. Velikodušnost je prva od šestih duhovnih lastnosti, ki jih pridobimo ob duhovnem prebujanju. Tako nudimo ljudem okrog sebe ne samo materialne, ampak tudi duhovne vire, da bi koristili razvoju vsega okrog nas.
- **Hinduizem** – v njihovi sveti knjigi Sanskrit je beseda za darovati *dana* in je vgrajena v njihovo vsakodnevno življenje. Če človek vsak dan skrbi za tiste, ki ga obdajajo, ne bo njegovo življenje nikoli osiromašeno. Tisti, ki so kopicili premoženje, so se odtujili od

drugih in na koncu nihče noče skrbeti zanje. Karma bo poskrbela, da bomo zaradi dobrosrčnosti, ki jo izkažemo do soljudi, dobili povrnjeno več v tem in tudi v naslednjih življenjih. Na darila, še sploh na dajatve za religijo, gledajo kot na investicije v prihodnost, kot na nekakšen pokojninski sistem. Pri tem ni pomembno, koliko podarite; važne so zasluge, ki jih prinese darilo tistemu, ki ga prejme.

- **Konfucionizem** pravi, da je vzajemnost vodilo, kjer delaš drugim enako, kot želiš, da oni delajo tebi. Seveda igra to pri dobrodelnosti veliko vlogo. Vsak se lahko postavi v to vlogo, ker si želi okrog sebe svet, v katerem se pomaga in daje ter je vsega dovolj za vse. Samo tisti, ki nosi v sebi čisto iskrenost, lahko uživa v nebesih na Zemlji. Zmožen se je posvetiti razvoju sebe, skrbi za naravo in soljudi. Tako lahko naredi tudi z živalmi in ostalimi stvarmi. S tem uživa v silah neba in zemlje ter pomaga pri preobrazbi in negovanju te sile.

Vse religije so podobnega mnenja, in sicer naj človek iz srca pomaga sočloveku, ne da bi za to vedel cel svet. Hvalisanje zahodnega sveta ni ravno najboljši primer pomoči. Pogosto se hvalijo, koliko so naredili za revne v državah v razvoju. Kadar se nato skuša donacije in filantropijo izmeriti, pa nastopijo velike težave. Živimo v družbi, ki vse gradi na odnosih z javnostjo. Če se hoče svetu povedati kaj lepega, je treba sklicati medije in govoriti. Pri tem pa ni jasno, kateri so bili motivi iz ozadja. Dejstvo je, da mora pomoč priti v pravi obliki za vsakega člana skupnosti.

3 NAČIN KAKO IZMERITI DOBRODELNOST/FILANTROPIJO

Charities Aid Foundation (v nadaljevanju CAF) je po podatkih Gallupa – enega od vodilnih svetovnih podjetij za javnomnenjske raziskave, izdelala World Giving Index (v nadaljevanju WGI) – indeks svetovnega obdarovanja; omogoča, da dobimo boljši vpogled v dobrodelnost in filantropijo, ki se ne meri samo v denarju. (Charities Aid Foundations – The World Giving Index 2010, 2010)

Indeks je sestavljen iz treh delov in merjen v 153 državah. Da bi si globalno sliko lažje predstavljali, je svet razdeljen na 13 regij, kot jih uporabljajo tudi Združeni narodi v svojih poročilih (Charities Aid Foundations – The World Giving Index 2010, 2010).

WGI je izračunan na podlagi odstotka ljudi, ki so v prejšnjem mesecu namenili nekaj denarja za dobrodelnost, namenili čas za prostovoljno pomoč ljudem v stiski in ponudili pomoč neznancem. Zadnji način je tudi najbolj splošen način izražanja dobrote. Odstotki za posamezne kategorije se znatno razlikujejo. Najnižje po doniranju je Litva, kjer samo 4 % ljudi nameni del denarja za dobrodelnost. Najvišje uvrščena država je Malta, kjer je delež 83 %. Prostovoljstvo v Kambodži je na nivoju 2 %, v Turkmenistanu 61 %. Tako lahko v vsaki državi najdemo določen vzorec skrbi za filantropijo in dobrodelnost. Odstopanja so na primer v Liberiji, kjer se za donacije odloči samo 8 % ljudi, vendar jih je 76 % pripravljenih pomagati neznanim ljudem v stiski. V povprečju lahko rečemo, da je prostovoljna dela opravljalo 20 % anketiranega sveta, 30 % jih je doniralo nekaj svojih prihodkov in 45 % ljudi je pomagalo neznanim ljudem (Charities Aid Foundations – The World Giving Index 2010, 2010).

Izkazalo se je tudi, da so države, kjer so ljudje bolj zadovoljni s situacijo, v kateri se nahajajo in živijo, bolj pripravljeni darovati in pomagati. Tudi leta vplivajo na našo dobrosrčnost: starejši kot smo, več pomagamo (CAF – World Giving Index, raziskava o stopnji darovanja okrog sveta, 2010).

Slovenija je na 62. mestu, kjer je 35 % anketiranih ljudi darovalo denar, 27 % se jih je udeležilo prostovoljnega dela in 40 % jih je priskočilo na pomoč neznanim ljudem. Najbolj sta nas presenetili Kitajska in Indija, ki sta zasedli 147. in 134. mesto. Če lahko verjamemo tej raziskavi, je okrog tretjine ljudi na tem svetu zelo slabo motiviranih za pomoč drugim (CAF – World Giving Index, raziskava o stopnji darovanja okrog sveta, 2010).

Slika 2: Seznam 21 najvišje uvrščenih držav v raziskavi

Index svetovnega obdarovanja	Država	Rezultat v %
1	Australija	57%
1	Nova Zelandija	57%
3	Irska	56%
3	Kanada	56%
5	Švica	55%
5	ZDA	55%
7	Nizozemska	54%
8	Združeno Kraljestvo	53%
8	Šri Lanka	53%
10	Austrija	52%
11	Laos	50%
11	Sierra Leone	50%
13	Malta	48%
14	Islandija	47%
14	Turkmenistan	47%
16	Gvajana	45%
16	Katar	45%
18	Hong Kong	44%
18	Nemčija	44%
18	Danska	44%
18	Gvineja	44%

Vir: CAF – World Giving Index, 2010, str. 17.

4 MEDNARODNE JAVNE INŠTITUCIJE IN ANALIZE

Začetek organiziranega mednarodnega sodelovanja pri pomoči revnim so naredile države OECD – to je Organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj, ki je začela z izvajanjem nalog za mednarodni razvoj (ITD – International Development Targets). Smernice za njihovo delo so v bile sprejete in opredeljene v letu 1996 na njihovem srečanju v Parizu v dokumentu Oblikovati 21. stoletje (Shaping the 21st century – Organization for Economic

Co-operation and Development, 2009). Zajemale so tri področja: družbeni razvoj, ekonomsko blaginjo in okoljsko obnovljivost (Black & White, 2006, str. 7).

Vsaka država v tranzitu je v določenem času morala sestaviti svojo strategijo, kako se spopadati z revščino. Te strategije se združujejo v dokument strategij za zmanjševanje revščine (PRSP – Poverty reduction strategy paper). Vsi cilji so morali biti potrjeni z obeh strani, tako s strani donatorjev sredstev kot tudi od države prejemnice (Lipton & Waddington, 2006, str. 145–164).

Imamo dve mednarodni inštituciji, ki sta medijsko med najbolj odmevnima silama za zmanjševanje revščine, to sta Svetovna banka in Združeni narodi.

Slaba plat tako velikih organizacij so diplomacija, obremenjenost z dolgoročnimi odzivi različnih interesov ter birokracija. Računati moramo tudi na korupcijo ter ohranjanje lastne entitete, katere prednostni namen še prehitro postane ohranjanje same sebe. Prav ti inštituciji omogočata dostopen vir podatkov, za katere predvidevamo, da so primerni za vpogled v dogajanje po svetu.

4.1 Združeni narodi in Tisočletni razvojni cilji

Razvite države so prišle do uvida, da je potrebno pomagati državam v razvoju. Leta 2000 je 147 voditeljev držav sprejelo Tisočletne razvojne cilje (v nadaljevanju TRC), ki so jih potrdili v Deklaraciji tisočletja Združenih narodov (v nadaljevanju ZN). Zavezali so se, da bodo odpravili najhujša življenjska pomanjkanja vseh na svetu. Napredek je osnova trajnostne rasti, ki daje poudarek človeškim pravicam (Povodnik, 2010, str. 7.)

TRC so omejeni na čas s prioritetenim področjem. Cilj je odprava hude revščine na več nivojih, kot so: bolezni, lakota, izobrazba, slabi bivalni pogoji ter življenje z manj kot enim dolarjem na dan. Osem TRC je povzetih po spletni strani ZN in ZN – Slovenija (Združeni narodi – Milenijski razvojni cilji, 2013; UN – Millenium development goals, 2013).

4.1.1 Izkoreninjenje skrajne revščine in lakote

Cilj je med letoma 1990 in 2015 za polovico zmanjšati število ljudi, ki živijo z manj kot enim ameriškim dolarjem na dan. Potrebno je odpraviti lakoto, doseči popolno in produktivno zaposlitev ter dostojno delo za vse (Milenijski razvojni cilji, 2013).

Vsak peti Zemljan (1,2 milijarde svetovnega prebivalstva) živi v skrajni revščini z manj kot enim dolarjem na dan. Z dva dolarja na dan se za preživetje bojuje 2,8 milijarde ljudi. Dobre pol milijarde predstavljajo mladi, med katerimi jih več kot 90 odstotkov živi v južni ter vzhodni Aziji, v pacifiških državah in v Podsaharski Afriki. Od leta 1990, ko je bilo 1,8 milijarde ljudi pod pragom revščine, je do leta 2005 število padlo na 1,4 milijarde ljudi pod pragom revščine. Na žalost se ta stopnja zmanjšanja revščine ni nadaljevala zaradi recesije, ki je nastopila leta 2008. Združeni narodi so ocenili, da je dodatnih 40 milijonov ljudi zdrsnilo v revščino zaradi recesije (Milenijski razvojni cilji, 2013).

Prvi cilj bo možno doseči le v severni Afriki in vzhodni Evropi, ostali deli sveta, ki nujno potrebujejo pomoč, kot so Latinska Amerika, južna Azija in Podsaharska Afrika, bodo potrebovali dodatno podporo, da bi se lahko razvili. Kriza v letu 2008 je povzročila padec cen dobrin, menjave in investicij. Države v razvoju so uspele ohraniti določen delež rasti, kako bi si zagotovili napredek tudi v času recesije. Cilj je do leta 2015 znižati stopnjo revščine pod 15 %. Velik delež dviga prebivalstva iz revščine se je zgodil na Kitajskem in v Indiji. Med letoma 1990 in 2005 se je 455 milijonov ljudi dvignilo iz revščine, do konca leta 2015 pa naj bi se jim pridružilo še 320 milijonov. Tudi Podsaharska Afrika pričakuje padec stopnje skrajne revščine pod 36 odstotkov, kar je bolje od napovedanih trendov (Milenijski razvojni cilji, 2013).

Delovna sila je še zmeraj zaznamovana z visoko brezposelnostjo in neurejenim sistemom zaposlovanja; v državah v razvoju eden izmed petih delavcev z družino živi v skrajni revščini.

Ukrepi za izboljšanje (Milenijski razvojni cilji, 2013):

- Vzpostavitev mrež za socialno varstvo pri gospodarskih krizah, proti povišanju cen hrane ter energije.
- Povečati nujno pomoč v obliki hrane ter drugim organizacijam omogočiti učinkovitejše delovanje in ukrepanje v kriznih situacijah (podpiranje brezplačne prehrane v šolah).
- Vzpostavitev partnerstev med civilno družbo, zasebnim sektorjem in skladi, delujočimi na tem področju, ob sočasnem sodelovanju in upoštevanju mnenja revnih ljudi.
- Zagotoviti delovna mesta in razviti poslovno infrastrukturo, ki povečuje proizvodnjo ter zmogljivosti podjetij in omogoča lažjo integracijo v globalno ekonomijo.

Smo kot tialo, ki ne čuti, kaj se dogaja okrog nas.

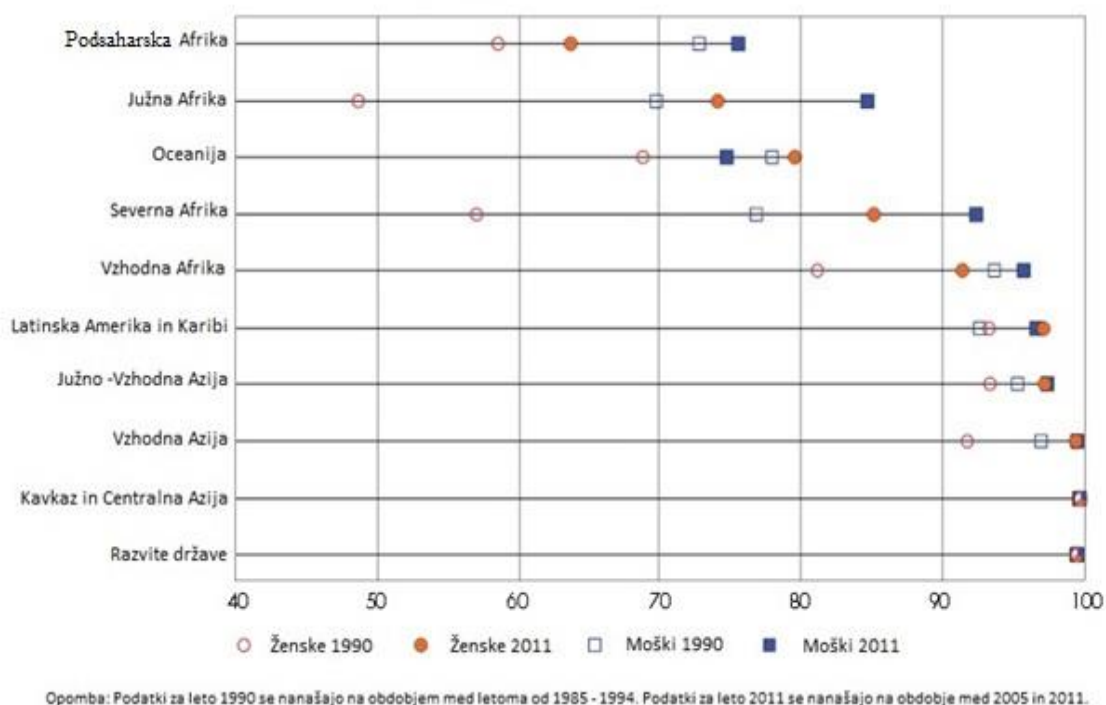
4.1.2 Doseči univerzalno osnovnošolsko izobrazbo

Cilj je zagotoviti, da imajo do leta 2015 vsi otroci kjerkoli na svetu ne glede na spol pravico do osnovnošolskega izobraževanja (Milenijski razvojni cilji, 2013).

Okrog 70 milijonov otrok na svetu ne obiskuje šole, okrog 800 milijonov ljudi je nepismenih, od tega dve tretjini žensk. Ta cilj ne bo v celoti dosežen do leta 2015. Pred dvajsetimi leti je osnovno šolo obiskovalo 8 od 10 otrok, sedaj pa 9 od 10. Stanje se izboljšuje, vendar za vsak del sveta drugače (Milenijski razvojni cilji, 2013).

Na naslednji sliki je podrobneje predstavljeno, kje se nahajajo območja z največjim številom nepismenih ljudi na svetu in tudi napredek, ki se je zgodil v zadnjih 20 letih. Podsaharska Afrika, južna Afrika in Oceanija so najbolj ogrožene regije, kjer je stanje kljub znatnim izboljšavam še vedno pod pričakovanim (Milenijski razvojni cilji, 2013).

Slika 3: Pismenost med mladimi po regijah in spolu med 1990 in 2011 v odstotkih

Vir: United Nations, *The Millenium Development Goals Report 2013*, 2013, str. 16.

V Podсахarski Afriki živi polovica (31 milijonov) otrok in v južni Aziji četrtna (18 milijonov) vseh otrok, ki ne obiskujejo šole. Dekleta so najpogosteje tista, ki šolo zapustijo ali je sploh ne obiskujejo. Najtežje je na podeželju, kjer v nekaterih državah v razvoju kar 25 odstotkov otrok ne obiskuje osnovne šole (Milenijski razvojni cilji, 2013).

Doseganje splošne osnovnošolske izobrazbe pomeni več kot vpeljevanje otrok v šolski sistem. Pomeni tudi zagotavljanje kvalitetnega izobraževanja, ki naj bi jim omogočalo nadaljnje šolanje ali strokovno izobraževanje. Na svetu le 55 odstotkov otrok obiskuje srednjo šolo, v afriških državah je povprečje manj kot 30 odstotkov (Milenijski razvojni cilji, 2013).

Trije najpogostejši dejavniki, ki otrokom onemogočajo vključitev v osnovnošolsko izobraževanje, so, da je otrok ženskega spola, reven in živi v državi, ki so jo prizadeli konflikti.

Ukrepi za izboljšanje (Milenijski razvojni cilji, 2013):

- Zagotoviti, da se osnovnošolskega izobraževanja udeležujejo vsi šoloobvezni otroci, tudi tisti iz revnih podeželskih predelov in mestnih četrti.

- Vzpostaviti dostopne izobraževalne institucije, ki nudijo kakovostno izobraževanje ter zagotavljajo primerna učila za vse učence.
- Odprava šolnin, nudenje brezplačnega obroka hrane, osnovna zdravstvena oskrba v šolah in posredovanje finančne podpore revnim družinam, katerih otroci so pred prejemanjem finančne podpore morali delati, namesto da bi hodili v šolo. Slednje je še posebej pomembno pri vključevanju deklet v šolski sistem.
- Spodbujati izobraževanje novih učiteljev in motivirati že usposobljene učitelje za kakovostno opravljanje svojega dela.
- Urediti šolski prevoz glede na to, da so v revnih predelih šole otrokom pogosto težko dostopne.

4.1.3 Zagotoviti enakost med spoloma in opolnomočiti ženske

Cilj je odpraviti neenakost med spoloma pri zagotavljanju osnovne in srednješolske izobrazbe do leta 2015 (ZN - Milenijski razvojni cilji, 2013; UN – Millenium Development Goals, 2013)

Več kot dve tretjini svetovnega dela je opravljenega s strani žensk, vendar so za to plačane manj kot 10 odstotkov svetovnih prihodkov. Izrek "Revščina ima ženski obraz." ni zgolj naključje. Zmanjšuje se neenakost med spoloma na področjih izobraževanja, saj je leta 2009 v razvijajočih se regijah osnovno šolo obiskovalo 96 deklet na 100 fantov v primerjavi z 91 dekleti na 100 fantov iz leta 1999 (ZN - Milenijski razvojni cilji, 2013; UN – Millenium Development Goals, 2013).

Cilj odpravljanja neenakosti med spoloma pri vpisovanju otrok in mladostnikov v osnovno ter srednjo šolo do leta 2009 ni bil realiziran, ne glede na napredek. Največje težave imajo v severni Afriki, Oceaniji, južni Aziji, Podsaharski Afriki in zahodni Aziji (ZN - Milenijski razvojni cilji, 2013; UN – Millenium Development Goals, 2013).

Odstotek žensk, ki imajo plačano zaposlitev izven kmetijskega sektorja, je na globalni ravni narasel s 35 odstotkov leta 1990 na skoraj 40 odstotkov leta 2009. Južna Azija in Podsaharska Afrika imata največji napredek, a kljub temu je v nekaterih regijah delež žensk s plačano zaposlitvijo manjši od 20 odstotkov. V Podsaharski Afriki je napredek upočasnjen zaradi nesoglasij v pomenu plačane zaposlitve izven kmetijskega sektorja ne glede na spol. Odsotnost finančne varnosti in socialnih prispevkov je značilna za večino opravljenih del (ZN - Milenijski razvojni cilji, 2013; UN – Millenium Development Goals, 2013).

Večjo zastopanost žensk je moč zabeležiti v razvitih državah ter v nekaterih post-konfliktnih in razvijajočih se državah Afrike, Azije, Južne Amerike ter Karibskega otočja. Četrtnina vseh parlamentarnih zbornic ima še vedno manj kot 10 odstotkov poslank. Devet držav je (v Pacifiku in Arabskem zalivu), ki nimajo niti ene. V gospodarstvu imajo moški petkrat večjo možnost zasesti vodilni položaj. Eden od osmih moških ima možnost na položaj v upravi podjetja, medtem pa ista usoda čaka samo eno od 40 žensk. Slabe so zaposlitvene možnosti in precej je kršenja delavskih pravic žensk, saj jih prisilijo sprejeti

slabo plačano delo ali poiskati zaposlitev zunaj domačega kraja (ZN - Milenijski razvojni cilji, 2013; UN – Millenium Development Goals, 2013).

Kavkaz in osrednja Azija, Latinska Amerika in Karibi ter jugovzhodna Azija so edina območja, kjer je dosežena enakost med spoloma v osnovnošolskem. V Vzhodni Aziji deklice po številu celo prekašajo dečke. Pri srednješolskem izobraževanju so enakost med spoloma dosegli na Kavkazu in v osrednji Aziji, severni Afriki in jugovzhodni Aziji (ZN - Milenijski razvojni cilji, 2013; UN – Millenium Development Goals, 2013).

ZN so sprejeli Konvencijo o odpravi diskriminacije žensk, ki jo je do danes podpisalo 178 držav. Glavni ukrep tega cilja je izobraževanje deklet. Ženske z najmanj osnovnošolsko izobrazbo lažje sprejemajo odločitve o lastnem telesu in družini, se izogibajo nalezljivim boleznim ter imajo boljše možnosti za pridobitev ustrezne zaposlitve (ZN - Milenijski razvojni cilji, 2013; UN – Millenium Development Goals, 2013).

4.1.4 Zmanjšati smrtnost otrok

Cilj je med letoma 1990 in 2015 zmanjšati stopnjo smrtnosti otrok mlajših od petih let za dve tretjini (ZN - Milenijski razvojni cilji, 2013; UN – Millenium Development Goals, 2013).

To pomeni zmanjšanje smrtnosti otrok mlajših od petih let, zmanjšanje smrtnosti dojenčkov in povečanje števila leto dni starih otrok, ki so cepljeni proti ošpicam. Čez 70 odstotkov otroških smrti lahko pripišemo šestim vzrokom (ZN - Milenijski razvojni cilji, 2013; UN – Millenium Development Goals, 2013):

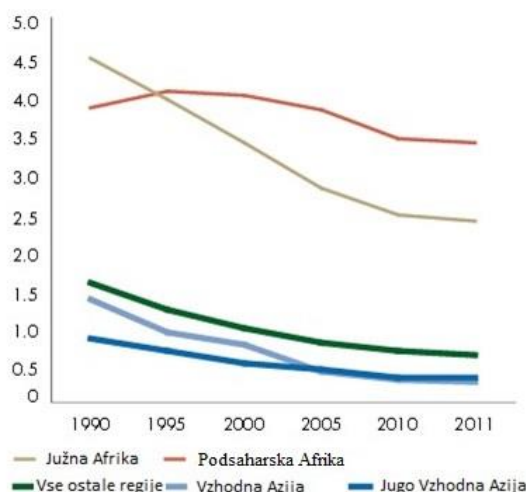
- diareji,
- malariji,
- neonatalni infekciji,
- pljučnici,
- prezgodnjemu porodu,
- pomanjkanju kisika ob rojstvu.

Podhranjenost, omejen dostop do kvalitetne osnovne zdravstvene nege in neprimerna infrastruktura (pomanjkanje vode, ustreznih sanitarij) so povodi za slabo zdravje ter smrtnost otrok in mater.

Smrtnost otrok starih do pet let upada. Med 1990 in 2009 se je stopnja smrtnosti otrok zmanjšala z 89 na 60 umrlih na 1000 živorojenih otrok. V letu 2009 je število smrti otrok mlajših od petih let znižalo na 8,1 milijona, medtem ko je leta 1990 bilo 12,4 milijonov žrtev. V mnogih državah Podsaharske Afrike in južne Azije je stopnja smrtnosti otrok visoka, napredek pa minimalen. V Podsaharski Afriki umre eden od osmih otrok pred petim letom starosti, kar je dvakrat več kot v ostalih državah v razvoju (ZN - Milenijski razvojni cilji, 2013; UN – Millenium Development Goals, 2013).

Kot je tudi razvidno na Sliki 4, je Podsaharska Afrika najbolj ogroženo mesto za življenje otrok na svetu in okolje se ne spreminja kljub mnogo vloženega truda; situacije je še vedno zastrašujoča.

Slika 4: Število umrlih otrok mlajših od 5 let po regijah, 1990–2011 v milijonih

Vir: United Nations, *The Millenium Development Goals Report 2013*, 2013, str. 25.

Severna Afrika in vzhodna Azija sta naredili največji napredek, kjer je umrljivost otrok padla za 68 oz. 58 odstotkov. Otroci s podeželja so v slabšem položaju. Razlike so najbolj opazne v Latinski Ameriki, na Karibih ter v vzhodni in jugovzhodni Aziji (brez Kitajske, zelo nizka smrtnost otrok) (ZN - Milenijski razvojni cilji, 2013; UN – Millenium Development Goals, 2013).

Cilj bo do leta 2015 lahko dosežen, vendar mu morajo slediti realne in pospešene akcije za zmanjšanje dejavnikov, ki povzročajo umiranje otrok. Matere in njihova izobraženost so najpomembnejši dejavnik preživetja otrok. Po celem svetu so otroci manj izpostavljeni tveganju smrti, če je mati vsaj malo izobražena. Na globalni ravni je bilo v številnih regijah mogoče doseči določene cilje (ZN - Milenijski razvojni cilji, 2013; UN – Millenium Development Goals, 2013).

Ukrepi za izboljšanje (ZN - Milenijski razvojni cilji, 2013; UN – Millenium Development Goals, 2013):

- učinkovit nacionalni zdravstveni sistem,
- finančna sredstva za boj proti nevarnim boleznim in njihove raziskave,
- dolgoročen večsektorski pristop, nacionalni načrti za boj proti virusu HIV in AIDS-u,
- več kondomov in več znanja,
- dostopnost zdravljenja.

4.1.5 Izboljšanje zdravja mater

Cilja sta od leta 1990 do 2015 zmanjšati smrtnost mater za 75 % in zagotoviti univerzalno reproduktivno zdravje v ogroženih regijah. Po oceni Svetovne zdravstvene organizacije, UNICEF-a, Sklada ZN za prebivalstvo in Svetovne banke zaradi nosečniških ali porodnih letno umre več kot 350.000 mater (ZN - Milenijski razvojni cilji, 2013; UN – Millenium Development Goals, 2013).

99 % teh žensk živi in umre v državah v razvoju, najbolj ogroženi sta področji Podsaharske Afrike in južne Azije. V Podsaharski Afriki je možnost, da nosečnica umre zaradi zapletov pri nosečnosti ali porodu, več kot 100-krat večja kot v razvitem svetu (ZN - Milenijski razvojni cilji, 2013; UN – Millenium Development Goals, 2013).

Prav 5. cilj je tisti, pri katerem je kljub zastrašujočim številkah dosežen najmanjši napredek. Vzroki, kot so poporodne krvavitve, okužbe, težave pri prekinitvi nosečnosti, eklampsija in težave povezane s popadki, ubijejo največ nosečnic. Večina teh vzrokov je z ustrezno zdravniško oskrbo rešljivih. Največ nosečih mladoletnic najdemo v Podsaharski Afriki in njihovo število se je od leta 1990 zmanjšalo samo za odtенок. Tudi največ smrti je v tem predelu, skupaj s Severno Afriko pa predstavlja 87 odstotkov vseh smrti po celem svetu (ZN - Milenijski razvojni cilji, 2013; UN – Millenium Development Goals, 2013).

Vzhodna in južna Azija, jugovzhodna in severna Azija so naredile največje napredke pri doseganju 5. cilja. Od leta 1990 do 2008 je v 90 državah prišlo do več kot 40 % upada smrtnosti mater. V razvijajočih se regijah se je delež žensk, ki so bile med nosečnostjo vsaj enkrat deležne oskrbe, povečal s 64 % leta 1990 na 81 % leta 2009 (ZN - Milenijski razvojni cilji, 2013; UN – Millenium Development Goals, 2013).

Do leta 2008 je več kot polovica žensk med 15. in 49. letom, ki so bile poročene ali v zvezi, v vseh regijah razen v Podsaharski Afriki in Oceaniji uporabljala določeno obliko kontracepcije. Kljub temu pa se je napredek v skoraj vseh regijah med letoma 2000 in 2008 upočasnil. Sredstva za načrtovanje družine kot delež celotne pomoči za zdravstvo so se v zadnjem desetletju zmanjšala in obstala na 2,6 % v letu 2009 (ZN - Milenijski razvojni cilji, 2013; UN – Millenium Development Goals, 2013).

Ukrepi za izboljšanje (ZN - Milenijski razvojni cilji, 2013; UN – Millenium Development Goals, 2013):

- ustrezno financiranje za izboljšanje zdravstvenega sistema,
- ustanovitev nacionalnih programov za zmanjševanje smrtnosti,
- dobro organizirana in dostopna zdravstvena oskrba – pred in po porodu,
- več kontracepcijskih sredstev,
- učinkovito preprečevanje mladoletnih porok in nosečnosti.

4.1.6 Boj proti virusu HIV/aidsu, malariji in drugim boleznim

Cilji so do leta 2015 ustaviti ter vztrajno zmanjševati širjenje virusa HIV/aidsa ter do leta 2010 zagotoviti dostopnost zdravljenja okužb z virusom HIV/aidsa in do leta 2015 ustaviti

ter začeti zmanjševati število okuženih z malarijo ter drugimi boleznimi (ZN - Milenijski razvojni cilji, 2013; UN – Millenium Development Goals, 2013).

Vsak dan aids ubije 5.000 ljudi; istočasno se z virusom HIV okuži 7.200 ljudi. V letu 2009 je bilo na svetu 33,3 milijonov ljudi okuženih z virusom HIV, od tega kar 68 % v Podсахarski Afriki. Od leta 2005, ko je na letni ravni zaradi aidsa umrlo največ ljudi (2,2 milijona), se je v letu 2009 število teh žrtev zmanjšalo na 1,8 milijona. Opazimo napredek, vendar je zaskrbljujoče pomanjkljivo znanje o virusu in bolezni, saj samo tretjina mladih moških in petina žensk v državah v razvoju razume, kakšne so posledice okužbe z virusom (ZN - Milenijski razvojni cilji, 2013; UN – Millenium Development Goals, 2013).

Podсахarska Afrika ostaja najbolj prizadeto območje s 60 % vseh novih okužb na svetu z virusom HIV, z 68 % vseh ljudi okuženih z virusom HIV in z 72 % vseh smrti zaradi aidsa. Ostale regije štejejo več kot 10,8 milijonov ljudi okuženih z virusom. Najbolj ranljivi so mladi in ženske. Globalno gledano je skoraj 23 % vseh okuženih z virusom HIV mlajših od 25 let. Uporaba kondomov je med mladimi ljudmi v razvijajočih se regijah nizka. Kljub slabemu povprečju uporabe kondomov so se nekatere države dvignile nad 60 % ravnjo uporabe kondomov pri mladih (ZN - Milenijski razvojni cilji, 2013; UN – Millenium Development Goals, 2013).

Do leta 2009 je v državah v razvoju 5,25 milijonov ljudi prejelo terapijo proti HIV/aidsu. To predstavlja porast za več kot 1,2 milijona ljudi glede na prejšnje leto, kar je največji porast do sedaj.

V letu 2009 je bilo na svetu 225 milijonov novih okužb z malarijo, umrlo jih je 781.000 ljudi. Istega leta je izključno zaradi tuberkuloze umrlo 1,3 milijona ljudi, trenutno pa jih je na svetu približno 14 milijonov okuženih (ZN - Milenijski razvojni cilji, 2013; UN – Millenium Development Goals, 2013).

V svetovnem merilu se je število žrtev malarije zmanjšalo za približno 20 % – z 985.000 leta 2000 na 781.000 leta 2009. Do največjega odstotkovnega padca je prišlo v Evropi in Ameriki, do največjega absolutnega zmanjšanja pa v Afriki. Največ, to je do 90 odstotkov smrti zaradi malarije je v Podсахarski Afriki. Impregnirane mreže so se izkazale za zelo učinkovite in leta 2010 jih je na kritičnih območjih malarije uporabljalo že 76 odstotkov ljudi. Tako komarji, ki so prenašalci parazitov malarije, ne morejo več napadati ponoči (ZN - Milenijski razvojni cilji, 2013; UN – Millenium Development Goals, 2013).

V svetovnem merilu je razširjenost tuberkuloze dosegla vrh leta 2004 s 142 primeri na 100.000 ljudi, leta 2009 je znašala 137 primerov okužb na 100.000 ljudi. Smrtnost zaradi tuberkuloze upada povsod. Od leta 1990 je število smrti zaradi tuberkuloze padlo za več kot tretjino (ZN - Milenijski razvojni cilji, 2013; UN – Millenium Development Goals, 2013).

Na globalni ravni in v številnih regijah bi specifični cilji lahko bili doseženi. Posamezne regije so od leta 1990 že prepolovile stopnjo smrtnosti zaradi tuberkuloze, pa tudi

razširjenost tuberkuloze v večini regij upada. Med pacienti, ki so bili leta 2008 obveščeni o diagnozi, jih je bilo 86 odstotkov uspešno zdravljenih – kar presega cilj 85 odstotkov uspešnega zdravljenja novih primerov okužbe s tuberkulozo (ZN - Milenijski razvojni cilji, 2013; UN – Millenium Development Goals, 2013).

Ukrepi za izboljšanje (ZN - Milenijski razvojni cilji, 2013; UN – Millenium Development Goals, 2013):

- razviti učinkovit nacionalni zdravstveni sistem,
- zagotoviti finančna sredstva za boj proti nevarnim boleznim,
- povečati vlaganja v raziskave,
- omogočiti dolgoročni večsektorski pristop, ki temelji na nacionalnih načrtih za boj proti virusu HIV in aidsu; zahtevano je povečanje dostopa do kondomov; nujno je izobraževanje mladih, predvsem tistih, ki živijo na najbolj ogroženih območjih, o nevarnostih virusa HIV in o sredstvih za preprečevanje okužbe,
- zagotoviti univerzalno dostopnost zdravljenja za okužene s HIV/aidsom.

4.1.7 Zagotavljati okoljsko trajnost

Cilj je vključevati načela trajnostnega razvoja v uradne politike in programe držav ter ohranяти naravne vire. Do leta 2010 naj bi zmanjšali izgubo biološke raznolikosti, do leta 2015 pa bi za polovico zmanjšali število ljudi brez dostopa do pitne vode in osnovnih sanitarij. Do leta 2020 bi bistveno izboljšali življenjske razmere najmanj 100 milijonom prebivalcev barakarskih naselij (ZN - Milenijski razvojni cilji, 2013; UN – Millenium Development Goals, 2013).

Skrb za okolje mora iti z roko v roki z zmanjševanjem revščine. Trajnostni razvoj je pogoj za globalno ekonomsko in socialno blagostanje in povezuje vse cilje.

V nadaljevanju sedmi milenijski cilj navaja količine CO₂, ki so v zraku, in energente. Količine CO₂ se v zraku res vztrajno povečujejo, vendar porast lahko izhaja iz ohlajanja in segrevanja zemlje in ni odvisna samo od ljudi. To seveda ne pomeni, da v večini primerov brez pomislekov in zavestno izkoriščamo danosti zemlje, dokler je mogoče. Ni dovolj, da iščemo alternativne energetske rešitve (npr. baterija za električni avtomobil); pri iskanju novih možnosti je še vedno treba upoštevati obremenitev okolja s pripravo in proizvodnjo nove energije. Iskati je treba trajnostne rešitve, ki ne obremenjujejo okolja oz. ga obremenjujejo čim manj (ZN - Milenijski razvojni cilji, 2013; UN – Millenium Development Goals, 2013).

Boj za okoljsko trajnost vključuje tudi ohranjanje gozdnih površin, preprečevanje upadanja raznolikosti rastlinskih in živalskih vrst. Pitna voda je eden od ključnih dejavnikov, ki vpliva na kvaliteto bivanja. Dostop do pitne vode ima čez 85 % ljudi, večjo težavo predstavljajo sanitarni sistemi. Več kot 2,5 milijarde ljudi nima primernih sanitarnih sistemov, od katerih jih kar nekaj živi v barakarskih naseljih (ZN - Milenijski razvojni cilji, 2013; UN – Millenium Development Goals, 2013).

Ukrepi za izboljšanje (ZN - Milenijski razvojni cilji, 2013; UN – Millenium Development Goals, 2013):

- oblikovati močna partnerstva in uskladiti prizadevanja za ohranitev ozonskega plašča,
- uveljavljati zeleno gospodarstvo in okolju prijazne tehnologije,
- zaščititi ogrožene živalske vrste in ekosisteme,
- zmanjšati raven toplogrednih plinov v ozračju in tudi omejiti sečnjo dreves.

4.1.8 Vzpostavitev globalnega partnerstva za razvoj

Cilj je upoštevati specifične potrebe najmanj razvitih držav, držav brez dostopa do morja in malih otoških držav v razvoju. Urediti je potrebno odprt, na pravih temelječ, pregleden in nediskriminatorski trgovinski ter finančni sistem; pomemben delež pa ima tudi ureditev zadolženosti držav v razvoju. S pomočjo farmacevtske industrije je treba urediti dostop do nujnih zdravil in sočasno s tem iskati pomoč v zasebnem sektorju ter omogočiti novim tehnologijam, predvsem informacijski in komunikacijski, da prideta na pomoč (ZN - Milenijski razvojni cilji, 2013; UN – Millenium Development Goals, 2013).

Da bi razvili globalno partnerstvo, si morajo vse države prizadevati za uresničitev prvih sedmih milenijskih ciljev. Obljube o zagotavljanju razvojne pomoči, trajnem odpisu dolgov ter bolj poštenih pogojih trgovanja morajo biti izpolnjene. Cilj 0,7 % BDN vseh držav članic za razvojno pomoč so v letu 2010 presegle zgolj Danska, Luksemburg, Nizozemska, Norveška in Švedska. Razvite države in trgovanje med njimi je gonilo svetovne trgovine. Ostale države ne morejo sodelovati v tej menjavi, ker nimajo možnosti za sodelovanje. Situacija se postopoma izboljšuje, na primer ukinitve carinskih dajatev in s tem je omogočen lažji dostop do trgov (ZN - Milenijski razvojni cilji, 2013; UN – Millenium Development Goals, 2013).

S pomočjo informacijske tehnologije v državah v razvoju, ki nudi popolnoma drugačne možnosti razvoja, se odpirajo prej neobstoječi komunikacijski kanali med regijami. Število naročnin na mobilno omrežja je preseglo 5 milijard, tehnologija je prodrla v 68 % razvijajočega se sveta (ZN - Milenijski razvojni cilji, 2013; UN – Millenium Development Goals, 2013).

Med leti 2009 in 2010 je bilateralna pomoč za razvojne programe in projekte narasla za 5,9 % realne vrednosti. Večji del povišanja gre pripisati novim posojilom (ki so narasla za 13,2 %), zvečale pa so tudi donacije (za 6,8 %) (ZN - Milenijski razvojni cilji, 2013; UN – Millenium Development Goals, 2013).

Največje absolutne donatorice so bile ZDA, Združeno kraljestvo, Francija, Nemčija in Japonska. Relativno pa so donirale Avstralija, Belgija, Kanada, Japonska, Portugalska, Republika Koreja in Združeno kraljestvo (ZN - Milenijski razvojni cilji, 2013; UN – Millenium Development Goals, 2013).

Ukrepi za izboljšanje (ZN - Milenijski razvojni cilji, 2013; UN – Millenium Development Goals, 2013):

- nuditi 0,7 % BND za razvojno pomoč,
- doprinesti kvalitetnejšo, učinkovitejšo in transparentnejšo razvojno pomoč,
- odpraviti obstoječe nepravilnosti v sistemu svetovne trgovine in pospešiti odpis dolgov državam v razvoju in najmanj razvitim državam,
- ustvariti finančne mehanizme za podpiranje prenosa tehnologij, izsledkov raziskav in razvojnega dela ter spodbujati razvojne podjetniške infrastrukture in storitve.

4.2 Svetovna banka

Besedilo v nadaljevanju je povzetek s spletne strani Svetovne banke (World Bank, 2013). Če se lahko zanesemo na nove ocene, je v državah v razvoju pod mejo 1,25 \$ na dan živelo 21 % ljudi. V letu 1990 je bilo takih 43 % ljudi in v letu 1981 jih je bilo 52 %. Sicer takoj ko vzamemo način preživetja z do 2 \$ na dan, opazimo, da je v letu 2010 živelo 2,4 milijarde ljudi pod to mejo. Glede na podatke iz leta 1981 zaznamo, da se ni preveč spremenilo, saj je takrat živelo v revščini 2,59 milijarde ljudi. Težava teh ljudi je v dostopu do šolanja, zdravstva, elektrike, čiste vode in ostalih ključnih storitev; v veliki meri pa so te dostopne samo izbrani populaciji. Tudi ostali izzivi, kot so ekonomski šoki, pomanjkanje hrane ter klimatske spremembe, v zadnjih letih spodkopavajo napredek.

V aprilu leta 2013 je svetovna banka postavila dva nova cilja. Prvi je zmanjšati revščino na globalnem nivoju pod 3 % do leta 2030. Doseganje zastavljenega je mogoče, vendar so v državah z ekstremno revščino in velikimi notranjimi konflikti takšni cilji velik izziv (World Bank, 2013).

Drugi cilj je širitev izobilja na trajnostni način. To ugotavljamo z meritvami prihodkov spodnjih 40 % sveta skozi petletna obdobja držav v razvoju. S tem usmerjamo pozornost institucij na razvoj blaginje revnih ne glede na to, kje se nahajajo (World Bank, 2013).

Osrčje trenutnega razvoja sestavljajo naslednji programi (World Bank, 2013):

- **Meritve revščine:** ves trud, ki ga država vloži v boj proti revščini, se lahko zgubi v pomanjkanju služb, slabi infrastrukturi, nizki produktivnosti, slabi varnosti in med ostalimi izzivi. Skušamo razumeti, kaj so ključne omejitve, s katerimi se spopadajo v državah strankah in kako pomagati vladam, da postavijo na noge sistem, ki bi zmanjševal revščino. Meriti in analizirati revščino je ključna komponenta dela banke. Skupaj z lokalnimi sodelavci nadzorujejo in izboljšujejo izobilje v razvijajočih državah.
- **Neenakost in delitev blaginje:** pojavljajo se skrbi zaradi večanja razlik med revnimi in bogatimi ne glede na razvoj na področjih izobrazbe, zdravstva, osnovne infrastrukture ter dvigovanja števila delovnih mest. Mesto rojstva, spol in starši so še vedno glavni pokazatelji, kako se bo oseba razvila. Ekipe bank sodelujejo z državami, kako bi bolje razumeli trende ter kako bi s pravilno usmerjenimi javnimi politikami iskali ravnotežje na terenu.

- **Politika na podlagi dejstev:** vse večje število držav v razvoju si želi razviti sisteme, ki bi nadzorovali in analizirali, če so določene politike koristne revnim in kako je bil porabljen denar namenjen za javno sfero. Sodelujejo s političnim svetom pri zagotavljanju boljšega dostopa in kvalitete podatkov, ki so ključ za izdelavo dolgoročnih političnih rešitev. Vse boljši sistemi, ki omogočajo zbiranje podatkov v realnem času, so ključ do prilagajanja razvojnih politik izzivom, brž ko nastanejo.
- **Službe in revščina:** več boljših služb je verjetno najboljša možnost, kako ljudem pomagati, da se dvignejo iz revščine. Nudijo pomoč pri vzpostavitvi močne povezave med gospodarskim razvojem in ustvarjanjem novih kvalitetnih delovnih mest za revne.
- **Ranljivosti in šoki:** dvig cen hrane, naravne nesreče, globalne recesije – to so dogodki, ki jih najbolj občutijo revni. Raziskujejo, kako podnebne nesreče vplivajo na blaginjo ljudi in kakšni ukrepi in politike bi bili potrebni, da bi se ljudem na dnu pomagalo. Raziskuje se vpliv cen hrane tako doma kot v tujini in njihove vplive na revščino.

Čeprav so se stopnje revščine znižale povsod, je napredek preveč neenakomeren. V vzhodni Aziji se je zgodil največji preskok, kjer je populacija, ki živi z 1,25 \$ na dan padla iz 77 % v letu 1981 na 12 % v letu 2010. Podsaharska Afrika pa je napredovala samo iz 52 % v letu 1981 na 48 % v letu 2010 (World Bank, 2013).

Kitajska je sama naredila največji dvig iz revščine v zadnjih 30 letih. Med letoma 1981 in 2010 je imela več kot 680 milijonov ljudi, ki so se premaknili iz ekstremne revščine. V istem času se je po svetu iz podobnega okolja vzdignilo 723 milijonov ljudi. V letu 2010 je približno 75 % vseh revnih z 1,25 \$ na dan živelo v južni Aziji (507 milijonov), v Subsaharski Afriki (414 milijonov) in v vzhodni Aziji (251 milijonov). V vseh ostalih predelih sveta je v tej situaciji še 50 milijonov ljudi (World Bank, 2013).

V nadaljevanju sledi še nekaj primerov, kje je Svetovni banki uspelo pri podpori projektov, ki so imeli pozitivne učinke na revna gospodinjstva in njihova okolja.

Poverty and Social Impact Analysis (v nadaljevanju PSIA) – pomaga vladam in ostalim delničarjem razumeti, kako njihove politike in programi vplivajo na revne, na dvigovanje dohodkov in razvojnih možnosti za ljudi. Navajamo nekaj projektov (World Bank, 2013):

- Projekt reforme socialne asistencije v Dominikanski republiki je pripomogel k dvigu števila otrok, ki obiskujejo šole.
- Študija v Afriki, ki je obravnavala trgovske omejitve, je dvignila ozaveščenost o neizkoriščenih možnostih za afriške države (trgovati z dobrinami, storitvami ter pridobivati mednarodne investicije).
- Študija o pakistanski reformi o prevozu blaga pomaga državi pri iskanju primernih načinov, kako narediti transportni sistem učinkovitejši.
- Narejena je tudi obsežna raziskava o vplivu sprememb pri subvencioniranju na Bližnjem Vzhodu.
- Pomoč Romuniji pri vzpostavitvi primernejših programov za socialno pomoč.

- Raziskava o mehiških programih za varovanje revnih pred naravnimi katastrofami.

Ekonomisti in strokovnjaki za obdelavo podatkov s strani Svetovne banke so sodelovali z Bangladeškimi statističnim uradom, da bi pridobili podatke o stopnji revščine v gospodarstvih znotraj države. S pomočjo 500.000 \$ vredne donacije so uspeli uporabiti najnovejšo tehnologijo, kako bi izračunali in izdali podatke o revščini, ki so jih v vladi in nevladnem sektorju lahko uporabili pri svojih projektih (World Bank, 2013).

V Latinski Ameriki in Afriki je Svetovna banka sponzorirala pridobivanje podatkov s pomočjo mobilnih telefonov. Takšni podatki lahko zamenjajo terensko delo in sledijo spremembam v dohodku. S tako ažurnimi podatki se lahko politika odziva direktno na težave, ki se odvijajo. Pilotni projekti se izvajajo v Peruju in Nikaragvi (World Bank, 2013).

Številni sodelavci Svetovne banke analizirajo razlike v možnostih za razvoj otrok po celem svetu. Govorimo o možnostih za dostop do osnovnih potrebščin za normalno življenje. Tako lahko z novimi metodami dobimo podatke, ki niso samo vezani na dohodek, ampak upoštevajo tudi druge parametre. Državam se nudi pomoč pri fiskalnih analizah in razvoju socialnih programov.

S strani Svetovne banke je kot del programa v Afganistanu razvita nova interaktivna mapa. Kaže ekonomske neenakosti med provincami in v državah južne Azije. Povezana je z detajlnim poročilom o revščini, tako da lahko vlada in njihovi sodelavci natančno napadejo določene težave, ki bi koristile najrevnejšim v boju proti revščini (World Bank, 2013).

5 ALTERNATIVNI PRISTOPI

Na kratko bomo predstavili dve organizaciji, ki sta se uveljavili na področju mikrokreditov in donatorskega financiranja projektov. S pomočjo na tisoče dobrih ljudi ustvarjajo boljše pogoje tam, kjer so potrebni. Menimo, da pri posameznikih pridejo do izraza vrednote, ki so nujno potrebne, da bi v nadaljnjih letih lahko pomagali čim več ljudem do blaginje. To so organizacije, ki s pomočjo dobrosrčnih ljudi zbirajo denar za nove ideje in projekte okrog sveta.

5.1 Kiva

Je neprofitna organizacija, nastala z misijo združiti ljudi sveta, da bi s pomočjo mikrokreditov odpravili revščino. Posamezniki posodijo 25 \$ ali več in s tem ustvarjajo priložnosti za realizirajo projektov. Kiva je od leta 2005 zbrala 515,487,525 \$ posojil od več kot milijonov posojilodajalcev/upnikov v 73 državah. Vračilo posojil je 99 %. Spleta stran podpira vizijo, kjer si lahko vsak posameznik ustvari možnosti za razvoj sebe in svoje okolice. Nudi varen in dostopen način, kako lahko ljudje pridejo do denarja, da si lahko ustvarijo boljša življenja zase in za svoje družine. Deluje z inštitucijami, ki so usmerjenje v mikro financiranje po celem svetu. Mreža 450 prostovoljcev po svetu, ki so prisotni na terenu, urejajo in prevajajo zgodbe ter pomagajo pri delovanju programa Kiva.

Vse donacije gredo direktno v posojila. Kiva nima provizij, kar je za današnje standarde lahko vzor vsem. Ljudje pa izbirajo, koga bodo podprli in koliko denarja mu bodo namenili kot pomoč pri projektu. Partnerji na terenu omogočajo administracijo in distribucijo posojil. Celotno dobo kredita je donator stalno obveščen in lahko sledi projektu (Kiva, 2013).

Mikrofinance so bančne storitve, ki so prilagojene revnim. Začetnik je bil Dr. Muhammad Yunus, ki je dajal mikrokredite ženskam po vaseh v okolici, ko je bil pripravnik za profesorja na Univerzi Chittagong v letih okrog 1970. Leta 1983 je ustanovil Grameen Banko, zaradi česar je leta 2006 dobil Nobelovo nagrado. Ocene so, da se najmanj 160 milijonov ljudi poslužuje mikrofinanc (Kiva, 2013).

Da razložimo, kje se nahaja težava, zakaj se vsi izogibajo delati z revnimi. Srž težav je v transakcijskih stroških. Ne glede kako velika je transakcija, zahteva enako količino dela zaposlenih. Vzemimo, da za neko transakcijo znaša strošek 25 \$, kar pri kreditu 5000 \$ predstavlja 0,5 %, vendar pri posojilu 100 \$ znaša 25 %; tako se revni v končni fazi srečujejo z visokimi obrestnimi merami za svoje kredite, ki izhajajo iz drugih naslovov. Uradniki morajo biti plačani. Ne glede ali na papirju piše 50 ali 50.000 \$, dela je količinsko enako (Kiva, 2013).

V Bangladešu je institucija za mikrofinance (BRAC) opazovala svoje stranke in ugotovila 28 % porast izdatkov in 112 % porast osnovnih sredstev. Vasi, ki so sodelovale v projektih, so imele več kot 40 % višje dohodke od ostalih, ki se projekta niso udeležili. V Salvadorju je lokalna organizacija FINCA svojim strankam pripomogla do 145 % porasti tedenskih prihodkov. Takšne zgodbe bi lahko naštel po svetu (Kiva, 2013).

5.2 Global Giving

Leta 1997 sta Mari Kuraishi in Dennis Whittle delala v Svetovni banki. Prejela sta nalogo razviti inovativne načine za boj proti revščini. Naredila sta platformo, kjer so se lahko ljudje s celega sveta potegovali za razvojna sredstva Svetovne banke. Veliko ljudi, ki so sodelovali v tem projektu, je videlo potencial za ustvarjanje virtualnega trga za filantropijo. Ideja je Mari in Dennisu bila tako všeč, da sta pustila službe in začela z Global Giving (Global Giving, 2013).

Izumila sta možnost za socialne podjetnike in neprofitne organizacije s celega sveta, da pridobijo denar za izboljšanje okolij, v katerih delujejo. Od leta 2002 je bilo zbranih 101,002,192 \$ od 368,496 donatorjev z vsega sveta, ki so podprli 9391 projektov. Ti so: izobraževanje otrok, hranjenje lačnih, gradnja hiš, usposabljanje ljudi za delo ter na stotine drugih projektov (Global Giving, 2013).

Vedno se vse začne z dobrimi ljudmi. Ti so s svojo predanostjo in vztrajnostjo gonilo sprememb v svojih skupnostih, ki jih povežemo s prijaznimi donatorji in tako razvijamo nove projekte. Projektni vodje objavijo svoje projekte in kaj potrebujejo, da bi ga izvedli. Donatorji lahko tako za vsak projekt dobijo natančno sliko o delovanju in tako lažje izbirajo, kaj ustreza njihovim željam. Pregled po kategorijah omogoča enostaven pregled ponujenih projektov. Za svoje delovanje si vzamejo 15 % od podarjene vsote. Obstaja tudi

možnost, da lahko doniramo 100 % in jim takso plačamo posebej. Denar je nato nakazan organizaciji, ki jo podpremo. Vsak donator prejema poročila o vplivu njegovega denarja na razvoj projekta. Če donator z razvojem ni zadovoljen, so pripravljene ponuditi voucher do 10.000 \$, da bi lahko denar vložili naprej (Global Giving, 2013).

6 REVŠČINA SKOZI PIRAMIDO OSNOVNIH POTREB

Življenje skozi evolucijo razvija izkušnje in občutke, ki so na razpolago v vseh oblikah. Mnogo časa je bilo vložena v opazovanje človeške edinstvenosti in evolucije. Največ od evolucijskega razvoja na področjih razuma, občutkov in zavesti smo odnesli ljudje. Ravno te lastnosti bodo prinesle s seboj največje prispevke človeštva do odnosov, mnenj in občutkov do bodočih živih bitij (Parrick, 2011, str. 97).

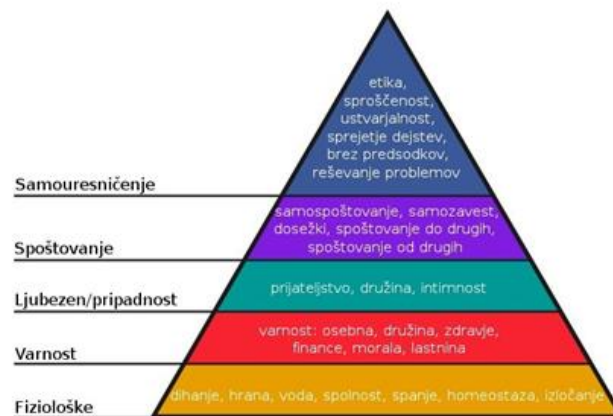
Tako kot življenjske izkušnje izoblikujejo naše osebnosti z ustvarjanjem občutkov optimizma ali pesimizma, samozavesti ali negotovosti, upanja ali obupa, tako bodo naše izkušnje izoblikovale življenje v prihodnje. Kakšen je naš dejanski prispevek k temu? Bo vpliv pozitiven ali negativen? Kje smo začeli, kakšno je stanje sedaj in kaj je potrebno narediti za naprej? Naloga je ustvariti ustrezen model glede pozitivnega in negativnega razmišljanja ter način kako meriti napredek (Parrick, 2011, str. 97).

Podoben model lahko najdemo pri psihologu Abrahamu Maslowu, ki je imel močan vpliv na razvoj osebnostne teorije. Naredil je lestvico potreb, ki določajo prednosti obnašanja ljudi in živali (Parrick, 2011, str. 97).

Opazil je, da imajo določene potrebe prednostno vlogo. Dokler niso zadovoljene, posameznik ne more usmerjati pozornosti na ostale, ki so višje po lestvici. Na primer človek, ki je žejen in lačen – v tem primeru potešitev žeje nadvlada lakoti. Brez hrane zdržimo nekaj tednov, brez vode nekaj dni. Če gremo še korak naprej in si predstavljamo, da je nekaj narobe s prezračevanjem, bi pozornost usmerili takoj na zrak, ker je še bolj pomemben. Zrak, voda, hrana so tri osnovne fiziološke potrebe (Parrick, 2011, str. 98).

Lestvica je razdeljena na pet kategorij, ki so upodobljene v piramidi iz petih ravni. Predvideval je, da se vsa živa bitja rodijo s temi potrebami; šele ko zadovoljimo osnovne potrebe, začnemo pozornost usmerjati na ostale. Sledijo v vrstnem redu, kot je razvidno iz spodnje slike (Parrick, 2011, str. 99–100) .

Slika 5: Hierarhija potreb po Maslowu

Vir: Mazinni, *Kaj Slovencu pomeni nepremičnina?*, 2010

- **Fiziološke potrebe** so potrebe po zraku, vodi, hrani ter primerni telesni temperaturi. Na dnu piramide so, ker so osnova za življenje. Poleg spadajo še potrebe po aktivnostih, počitku, spanju, življenju brez bolečin ter spolnih odnosih. Poimenoval jih je deficitne potrebe, kajti če niso zadoščene, se vedno vračamo k njim. Vendar ko jih dobimo potrebno količino, nas ne motivirajo več.
- **Varnost** je naslednja skupina potreb. Odrasli ljudje se načeloma ne zavedamo potreb po varnosti, razen ko smo soočeni s situacijo, v kateri se počutimo ogrožene. Veliko bolj je to izraženo pri otrocih, ki iščejo in zahtevajo varnost, stabilno okolje, zaščitnike, strukturo in red v življenju. Odrasli se lahko z občutki tesnobe in straha borimo z varno službo, varčevalnim računom, zavarovanjem itd.
- **Ljubezen in pripadnost** sta pomembni potrebi. Na tej ravni se pojavljajo občutki osamljenosti in odtujenosti napram sprejemanju in podarjanju ljubezni, naklonjenosti in občutku pripadnosti. Začne se pojavljati potreba po družini, prijateljih, odnosih spolnih naklonjenosti.
- **Spoštovanje**, to sta samospoštovanje in spoštovanje, ki ju zaznavamo s strani okolja. Maslow razdeli spoštovanje na dve stopnji, in sicer na nižjo, ki je sestavljena iz potrebe po družbenem statusu, priznavanju, ugledu in slavi. Višja raven je usmerjena v človeka in manifestira potrebe po samospoštovanju, samozavesti, doseganju ciljev, mojstrstvo nad samim seboj, neodvisnost in svobodo. Potrebe, ki jih zadovoljimo na višji ravni, je težje zgubiti.
Maslow vidi prve štiri ravni piramide kot potrebe za preživetje. Po njegovem mnenju sta pripadnost in (samo)zavest ključni za zdravo življenje. Vse te lastnosti imamo gensko vgrajene vase in njihova zadovoljitev je podzavestna. Besedo homeostasis uporablja za iskanje ravnotežja v življenju, kjer so naše potrebe zadovoljene do te

mere, da nam ni potrebno več razmišljati o njih. Na primer: ko je naše življenje ogroženo, se vrnemo na nižje ravni ne glede na osebne uspehe.

- **Potreba po samoaktualizaciji** je zadnja raven, ki se pojavi, ko so vse ostale potrebe zadovoljene. Za razliko od ostalih štirih se potrebe po rasti, ko so enkrat vključene, ne dajo več izklopiti. Z zadovoljevanjem teh potreb postaja potreba po samoaktualizaciji samo še močnejša. Oseba počne tisto, za kar je bila rojena. Ta stopnja opisuje ljudi, ki so najbolj ustvarjalni in produktivni in imajo občutek, da delujejo s polno močjo.

Maslow je opazoval skupino posameznikov, ki so bili na svojem področju zelo uspešni. Pri raziskovanju je uporabljal kvantitativno metodo, imenovano biografska analiza, da bi našel značilnosti samoaktualizacije. Na vrhu seznama lastnosti so: realen pogled na življenje, reševanje problemov, razumeti razliko med cilji in sredstvi, ne imeti sovražnega smisla za humor, biti povezan s sočlovekom ter biti ustvarjalen. Vključene so tudi potrebe po resnici, dobroti, lepoti, edinstvenosti, pravu in redu, enostavnosti, igrivosti, samozadostnosti ter smiselnosti (Parrick, 2011, str. 99–100).

Če bi se posameznik rad samoaktualiziral, mora imeti do ustrezne mere zapolnjene vse nižje nivoje piramide potreb. Lakota nas žene v iskanje hrane in vsa ostala opravila počakajo. Nekdo ali nekaj ogroža nas obstoj, pomeni, da bomo ves čas na straži in je vse ostalo drugotnega pomena. Osamljenost nas sili v iskanje prijateljev, nizko samopodobo in zadržanost. Ko potrebe niso zadovoljene do ustrezne mere, nam samoaktualizacija tudi ne more v popolnosti uspeti (Parrick, 2011, str. 99–100).

Le delček svetovnega prebivalstva ima to srečo, da se lahko samoaktualizira. Življenje je težko in Maslow je ocenil, da se samo 2 % ljudi lahko osvobodi okov in se samoaktualizira (Parrick, 2011, str. 99–102).

Na njegova predvidevanja se težko močno zanesemo, lahko pa se strinjamo z marsikatero trditvijo, da vidimo, kakšno je možno dogajanje. Posamezniki se odzivajo na potrebe v vrstnem redu, ki se njim zdi najbolj primeren in ni nujno v skladu z omenjeno piramido. Vendar Maslowova piramida velja za večino ljudi v približno takšnem vrstnem redu (Parrick, 2011, str. 99–102).

Predvidevamo, da uspeh v življenju v širšem smislu zadosti vse osnovne potrebe in razvija samoaktualizacijo. Poglejmo, v kakšnih okoliščinah živijo ljudje po svetu skozi prihodke per capita ter premoženje gospodinjstva. Revni porabijo večino časa, da zadostijo osnovne potrebe; bogati imajo s tega stališča večje možnosti za samoaktualizacijo. Ljudje, ki živijo svoje življenje samo, da bi zadostili osnovne potrebe, so obsojeni živeti neto negativno življenje, samoaktualizirani pa neto pozitivno življenje (Parrick, 2011, str. 99–102).

Prihodki in sredstva gospodinjstev so pomembni. Tisti, ki imajo privarčevana sredstva in denar znotraj gospodinjstev, v primeru kriz in vremenskih katastrof ne skrbijo toliko za najnižje potrebe, kajti imajo rezervo, od katere lahko živijo, dokler se ne postavijo spet na noge. Ta brezbriznost je ključ, ker lahko svoj čas se brez skrbi za preživetje namenijo zadovoljevanju samoaktualizacije. Žalostno je, ko se zavedamo, da je samo en majhen

delež sveta oz. prebivalcev, ki se jim ni potrebno boriti za zadovoljevanje osnovnih potreb in se lahko ukvarjajo s seboj (Parrick, 2011, str. 99–102).

Znotraj razvitih držav se je rodilo zavestno gibanje, da bi uresničili izobilje, ki bi bilo dostopno vsem. Želeno je doseganje stopnje, kjer so zadoščene osnovne potrebe večine ljudi na svetu; revščina, lakota in bolezni so pod kontrolo in večina ljudi kolektivno prispeva k pozitivnem občutenju življenja. To je prednostna naloga, ki zadostuje tudi najvišjim moralnim vrednotam. Živimo na mejniku zgodovine, kjer si takšno prihodnost lahko predstavljamo in skušamo vzpostaviti ravnovesje med negativnimi in pozitivnimi življenjskimi izkušnjami (Parrick, 2011, str. 99–102).

Skozi zgodovino vemo za obdobja lakote, revščine in bolezni. Takrat je bil skupen pogled na življenje negativen in sledile so negativne izkušnje večine posameznikov. Zato si je treba danes zastaviti cilje, kako zadostiti osnovne potrebe čim več ljudi in hkrati ustvariti okolja, kjer se lahko ljudje samoaktualizirajo. Treba je planirati dolgoročno in pravilno uporabljati resurse, ki so na razpolago. Ustvariti je treba okolje, kjer so skupne pozitivne izkušnje presegle skupne negativne izkušnje (Parrick, 2011, str. 99–102).

Sta revščina in zmanjšan intelekt povezana? Bo revni človek, če je pametnejši, sam ugotovil način, kako se dvigniti z dna? Raziskave kažejo, da skrbi in izzivi pri revnih ljudeh zavzamejo večino intelektualnega napora v primerjavi s premožnimi, ki jim o tem ni treba razmišljati (Parrick, 2011, str. 99–102).

Članek o vplivu revščine na kognitivne funkcije opozarja, da revščina zmanjšuje mentalne kapacitete, ker skrbi povezane z revščino poberejo velik delež miselnih sposobnosti in ne ostane dovolj za ostale naloge. Revni morajo preživeti z občasnimi prihodki, uravnavati morajo izdatke ter zastavljati vse, kaj imajo. Naš kognitivni sistem pa ima omejene kapacitete; tako zgubimo energijo za osnovno preživetje in nam "zmanjka" energije za uresničitev drugih potreb. V drugem delu članka svarijo, da je pri zmanjševanju obsega revnih pomembno upoštevati tudi poenostavitve dolgih obrazcev, priprave na večstopenjske intervjuje, nova pravila ali odzive na kompleksne pobude – kajti ukvarjanje z vsem tem pobere preveč napora (Mani, Mullainathan, Chafir & Zhao, str.: 976-980, 2013).

Eden od raziskovalcev, Sendhil Mullainathan, je imel govor v katerem je podal zanimiv primer, kako so med ljudi uspešno razdelili določena zdravila za otroke z akutno drisko. Vse udeležence projekta je začudilo, kako se je število umrlih otrok zmanjšalo do določene točke; nihče pa ni vedel povedati, zakaj ne do zastavljenega cilja, ki je bil nižje. Nikakor se mu niso mogli približati kljub odličnemu odzivu pacientov na zdravilo. Kasneje so preko razgovora z eno od mater okuženega otroka ugotovili razloge. Bolan otrok izgublja velike količine vode in hranilnih snovi. Mama ima le tri možnosti, kako ravnati z otrokom. Lahko otroku poveča vnos tekočin in hranilnih snovi ali ohranimo količino tekočin na istem nivoju ali pa zmanjša njen vnos. Mati je po dosedanjih življenjskih izkušnjah in lastni neizobraženosti avtomatično začela zmanjševati vnos tekočin v otroka in s tem pripomogla k smrti. Na vprašanje, zakaj bi mater hotela pospešiti

smrt svojega otroka, je prišel odgovor, ki ga ni nihče pričakoval. Mati je razložila, da če pušča vedro zaradi luknje na dnu, se ne toči dodatne tekočine – torej se tudi otroku ne dodaja tekočine, ker bi je otrok izločil še več. Kako dobra logika iz življenja lahko ubija v drugih razmerah. Ne glede na učinkovitost zdravila ni možno doseči zastavljenih ciljev, če okolje nima dovolj znanja, da bi zdravilo pravilno uporabilo (Mullainathan, 2009).

Po Maslovwu sklepamo, da revni ljudje ves svoj trud in energijo usmerjajo za zapolnjevanje osnovnih potreb in ne na zadovoljevanje višjih. Vsa ta znanja bi se morala uporabiti pri dvigovanju revnih v boljše življenje, nuditi jim oporo, dokler ne zmorejo sami zadovoljiti vseh osnovnih potreb. Revni se v veliki meri obnašajo manj smotrno, kar še bolj poglobi revščino, v kateri se nahajajo. Predpostavimo, da se revščina direktno pozna na kognitivnih funkcijah (Parrick, 2011, str. 99–102).

Oglejmo si kognitivne funkcije kmeta preko ene sezone. Isti kmet ima pred žetvijo kognitivne funkcije omejene, po žetvi, ko postane bogat, se tok v njem sprosti. Edina razlaga za spremembo kognitivnih sposobnosti je v občutkih, ki jih doživlja. Vse skrbi povezane z revščino pobirajo energijo in preprečujejo, da bi svojo osrediščenost usmerjali na druge zadeve, pomembnejše stvari, ki se končajo v samoaktualizaciji. S takšnim pogledom na zadeve lažje razložimo marsikatero obnašanje revnih (Parrick, 2011 str. 99–102).

7 KREATIVNI KAPITALIZEM IN DRUŽINSKA PODJETJA

Uspešna družinska podjetja merimo po tem, koliko generacij obstajajo in hkrati obdržijo zdravo družino in podjetje. In ob branju tega članka se zdi, da združitev ustvarjalnega kapitalizma s praksami družinskih podjetij pripelje do odličnih temeljev, kako naj vsak razvija svoje podjetje (Stewart, 2010, str.1)

Nekaj napotkov (Stewart, 2010, str. 2):

- Uravnovesiti motiv zaslužka z željo pomagati drugim.
- Udejanjiti dolgoročno planiranje, na primer za 25 let vnaprej in ne samo za naslednji mesec ali leto.
- Dobiti delničarje s predanostjo in čustvi, ki jih ne najdemo v današnjih multinacionalkah.
- Uveljaviti pojem skrbništva, ki je tudi tesno povezan z družinskimi podjetji. Skrbnik odgovarja družini, zaposlenim, kupcem in skupnosti, v kateri posluje.
- Pozornost naj bo usmerjena na socialni kapital, ki se lahko izraža ne samo kot dobrodelnost, temveč tudi kot sloves, ki ga nosi družinsko ime; so kot odprta vrata in imajo položaj, ki se zavzema za skupnost.

Našteti temelji se zdijo tako logični, da bi morali biti zapovedi za poslovanje in razvoj v 21. stoletju. Če se ne bomo začeli obnašati temu primerno, nas čaka zelo negotova prihodnost.

SKLEP

Skozi diplomsko smo videli, koliko dela naš še čaka, če hočemo narediti resno spremembo in dvigniti blaginjo vseh na tem svetu. Potrdilo se je, da je treba začeti delati pri osnovah. Že vitezi templjarji so hoteli male otroke v svoj red. Zavedali so se, da nas izkušnje do sedmega leta starosti, ki je doživimo še preden se podzavest in zavest ustvarita, definirajo za nadaljnje življenje. Odrasti kot odrasli človek zahteva veliko več dela in volje. Če se v mladosti ne naučimo določenih pozitivnih praks in navad, ki nam lahko pomagajo prebroditi izzive v življenju, se le-teh kot odrasel človek veliko težje naučimo in jih vnesemo v svoj vsakdanjik. Pri vsem tem še kako pomagajo dobra hrana in voda, zraven dodajmo znanje ter zaokrožimo s primerno infrastrukturo, ki omogoča tako nam, surovinam in znanju nemoteno premikanje naokrog. Zdi se, da vse izhaja in teh treh segmentov, kajti na ta način so zadovoljene tudi osnovne potrebe po Maslowu. Smiselno je, da stopimo skupaj in skupno ustvarjamo pozitivno podobo življenja, ki temelji na pozitivnih izkušnjah.

Naj zaživi ideja Billa Gatesa o svetu, kjer je poskrbljeno tudi za tiste na dnu. S pomočjo izbranih besed Andrewa Carnegija, ki se je dotaknil ekonomsko-podjetniškega viteštva. Vsak, ki je sposoben kopičiti bogastvo, naj to sprejme kot odgovornost, da dela preudarno in v dobro vseh. Strokovnjaki okrogle mize so predstavili praktično-teoretičen pregled dogajanja po svetu ter uspešne projekte, ki so v teku: od franšiznih lekarn, ki tržijo samo osnovna zdravila in pripomočke, do cenejših mobilnih omrežij, ki odpirajo nove komunikacijske kanale v nerazvitih državah itd.

Združeni narodi in Svetovna banka stremita k izpolnjevanju svojih ciljev in dejansko delata spremembe po svetu, vendar v Podsaharski Afriki ne dovolj hitro; tam so razmere skoraj nespremenjene. Napredek je izostal tam, kjer ni potrebe po industriji, ki s pomočjo kapitalizma sama vleče ljudi iz revščine, kot smo videli na primerih Kitajske in Indije.

Najti moramo načine za sodelovanje z revnimi, da jih mentalno sprostimo, odpremo ter jim stojimo ob strani na njihovi poti do blaginje. Vse religije tega sveta se strinjajo, da je ljudsko pomagati soljudem – in to se začne pri posamezniku.

V uvodu smo postavili hipotezo, da če se združijo država, nevladne organizacije in podjetništvo ter k revnim ljudem na razumljiv način pristopijo pri odpravljanju ovir, se ustvari okolje, kjer je dvig iz revščine le še prijeten stranski učinek.

Hipotezo smo potrdili, kajti po svetu se dogajajo neverjetne stvari v pozitivno smer, še sploh tam, kjer se sila vladnega in nevladnega sektorja sreča s podjetništvom in dobrotelostjo: od indijskih kmetov, do mobilnih omrežij v Vietnamu, do mrež proti malariji in še in še. Najboljši dosežki se zgodijo, ko vsak v skupini dela, kar je najboljše zanj. Še boljše rezultate dobimo, ko delamo ne samo, kar je najboljše za nas, ampak tudi za skupino. Treba je gledati naokrog in ob svojih interesih v kapitalizmu hkrati imeti na umu interese množice. Kot pravi pregovor "Če bi rad rešil svet, začni pri sebi, nato pri svoji družini, nato pri prijateljih, v svojem okolju, državi in morda tako prideš do sveta."

V nalogi je tekla beseda tudi o družinskem podjetništvu in o temeljih, na katerih sloni, če hoče res dobro uspevati. Te temelje je treba prenesti v svet kapitalizma in se jih trdno držati. Ti temelji so:

- planiranje za 25 let vnaprej,
- uravnovešanje motiva zaslužka z željo pomagati soljudem,
- pridobitev delničarjev, ki so predani in čustveni,
- vpeljevanje vloge skrbnikov,
- vnašanje socialnega kapitala.

Ves napredek je stvar odnosa in čas je, da si postavimo vprašanje, kakšen odnos imamo do določenih idej, stvari, problemov, rešitev itd. Ko spremenimo odnos do ene stvari, se spremeni celotna realnost. Potrebujemo nove poklice, ki bi jih lahko preimenovali v skrbnike/agenta znanosti. Vsak, ki doseže točko, da se pri njem nahaja nekakšen presežek, pa naj bo to znanje, denar ali kaj drugega, naj nekaj tega presežka vrne med ljudi.

Všečna je ideja zakoncev, ki sta ob poroki sklenila, da bosta podarila 10 % svojih prihodkov ljudem, za katere menita, da so potrebni pomoči. Naslednje leto sta stopnjevala na 11 %, tretje na 12 % ... Skozi leta je mož dobil inspiracijo in napisal knjigo, ki je postala svetovna uspešnica. Sedaj se je pri njej spremenilo to, da živijo z 10 % in 90 % podarijo naprej. Lahko si predstavljamo, kako enostavno bi bilo zbrati 11 milijard dolarjev, če bi več ljudi prispevalo del premoženja in bi lahko poslali vse otroke tega sveta v šolo.

Boj za blaginjo, ne proti revščini!

LITERATURA IN VIRI

1. Anthro. (b.l.) v *Dictionary*. Najdeno 23. januarja 2014 na <http://dictionary.reference.com/browse/anthro>
2. Black, R., & White, H.(2006). *Millenium development goals: a drop in the ocean*. New York: Routhledge.
3. Bremner, R. B. (2000). *Giving : Charity and philanthropy in history*. New Jersey : Transaction Publishing
4. Charities Aid Foundation – The World giving index 2010, 2010. Najdeno 23. januarja 2014 na <https://www.cafonline.org/pdf/WorldGivingIndex28092010Print.pdf>
5. Doing Business – *about us*. Najdeno 28.decembra 2013 na spletnem naslovu <http://www.doingbusiness.org/about-us>
6. Global Giving – *about us*. Najdeno 20. decembra 2013 na spletni strani <http://www.globalgiving.org/aboutus/>
7. Hammond, A.L., Kramer,W.J., Katz, R.S., Tran, J.T. & Walker, C.: *The Next Four Billion, 2007*. World Resources Institute, ZDA. Najdeno 22. decembra 2013 na spletni strani http://www.wri.org/sites/default/files/pdf/n4b_full_text_lowrez.pdf
8. Hardy, G. (2013, 12. december). *Why Give? Religious Roots of Charity*. *Harvard Divinity School*. Najdeno 23. januarja 2014 na <http://www.hds.harvard.edu/news-events/articles/2013/12/11/why-give>
9. Hudson Institute (2008, 30. januar), *Creative Kaptalism*. Zapis okrogle mize na temo kreativnega kapitalizma. Najdeno 21. decembra 2013 na spletnem naslovu http://www.hudson.org/files/pdf_upload/Transcript_2008_01_30.pdf
10. Kiva – *about*. Najdeno 20.12.2013 na spletni strani <http://www.kiva.org/about>
11. Kiviat, B. & Gates, B. (2008, 31. julij) *Making Capitalism More Creative*. *Time Magazine*. Najdeno 22. December 2013 na spletnem naslovu <http://content.time.com/time/magazine/article/0,9171,1828417,00.html>
12. Lipton, M. & Waddington, H. (2006). *Targeting development: Critical Pespectives on Millenium Development Goals*. New York : Routhledge.
13. Mani, A., Mullainathan, S., Chafir, E. & Zhao, J.: *Poverty Impedes Cognitive Function, 2013*. *Science Magazine, vol. 341, str. 976-980*. Najdeno 25. decembra na spletnem naslovu <http://www.sciencemag.org/content/341/6149/976>
14. Mazinni, M. (2010, 24. november). *Kaj slovincu pomeni nepremičnina?*. Najdeno 17. decembra 2013 na spletnem naslovu http://www.siol.net/priloge/kolumne/miha_mazzini/2011/09/kaj_slovincu_pomeni_nepremicnina.aspx
15. Microsoft (2008, 24. januar). *Bill Gates: World Economic Forum*. (. Najdeno 20. decembra 2013 na naslovu <http://www.microsoft.com/en-us/news/exec/billg/speeches/2008/01-24wefdavos.aspx>
16. Mullainathan, S.(2009). *Solving social problem with a nudge* [video konferenca]. India, Techology, Enviroment and Design. Najdeno 24. decembra 2013 na spletnem naslovu www.ted.com/talks/sendhil_mullainathan.html

17. Organization for Economic Co-operation and Development (OECD) (1996, 7. maj) *Shaping the 21st century: The contribution of development co-operation*. Najdeno 27. decembra 2013 na spletnem naslovu <http://www.oecd.org/dac/2508761.pdf>
18. Ostrower, F. (1995). *Why the wealthy give: The culture of elite philanthropy*, New Jersey: Princeton University Press.
19. Parrick, J. (2011). *Beyond Animal Ego and Time*, London: HB Publishing
20. Phil. (b.l.) v *Dictionary*. Najdeno 23. januarja 2014 na <http://dictionary.reference.com/browse/phil>
21. Povodnik, J. (2010). *Zasledovanje tisočletnih razvojnih ciljev v južni azijski (diplomsko delo)*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
22. Schneewind, J.B. (1996). *Giving: Western ideas of philanthropy*, Indiana: Indiana University press
23. Slovar Slovenskega knjižnega jezika, Filantropija. Najdeno 23. januarja 2014 na http://bos.zrc-sazu.si/cgi/a03.exe?name=sskj_testa&expression=filantropija&hs=1
24. Stewart, C., (2010, 28. April) Family business and creative capitalism. *Campden FB*. Najdeno 22.12.2013 na spletnem naslovu <http://www.campdenfb.com/article/family-business-and-creative-capitalism>
25. United nations (2013) - Millenium development goals. Najdeno 22. decembra 2013 na spletni naslovu <http://www.un.org/millenniumgoals/>
26. United nations (2013). *The Millenium Development Goals Report 2013, 2013*. Najdeno 22. decembra 2013 na spletni strani <http://www.un.org/millenniumgoals/pdf/report-2013/mdg-report-2013-english.pdf>
27. World Bank – Poverty overview. Najdeno 25. januarja 2013 na naslovu <http://www.worldbank.org/en/topic/poverty/overview>
28. Združeni narodi – *Milenijski razvojni cilji*. Najdeno 21. decembra 2013 na spletnem naslovu <http://www.milenijski-cilji.si/>